

 Asociación Cultural
Amigos de Alpuente

La taifa d'Alpuente
Amy 2024

ISSN: 24454176

Dipòsit legal: V-3044-2024

Revista editada per l'Associació Cultural *Amigos de Alpuente*
Avinguda de Sant Blai, 93
46178, Alpont
revista.acao@gmail.com
<https://www.amigosdealpuente.org>

Coordinació: Emiliana Sánchez Hernández

Maquetació: BITS&XIPS.

Impremta: Samaruc solucions gràfiques

Fotografia: Portada i contraportada Celia Andrés Ramos i Verónica Debón.

Col·laboren en aquest número:

Celia Andrés Ramos, Alicia Pérez, Eduardo Escartí, Javier Julián, Rosario Serrano Pérez, Enrique Díez Cosí, Francisco José Perua Barceló, Salva Martin Debón, Emiliana Sánchez, Aurelio Peña Rivera, Ester Albir Herrero, Cristina Albir Herrero, Alfredo Cuevas Herrero, Francisco Escolano del Real, Ernesto Hernández, Vicente Alepúz, Jorge Pérez Debón, Amparo Rodríguez Sambonet, Meli Xirivella, Pepe Cebrián Tucán, Rafael Masero Chuan, Salva Debón, Diego Rodríguez Rochina.

Fotografies i imatges:

Verónica Debón, Celia Andrés Ramos, Alicia Pérez, Eduardo Escartí, Rosario Serrano Pérez, Enrique Díez Cosí, Francisco José Perua Barceló, Salva Martin Debón, Emiliana Sánchez, Salva Debón, Estimat Herrero, Ester Albir Herrero, Cristina Albir Herrero, Rafael Martínez, Francisco Escolano del Real, María Tortajada Vera, Amparo Rodríguez Sambonet, Meli Xirivella, Pepe Cebrián Tucán, Salva Debón, Amparo camp de baix, Trini Rodríguez, Héctor Cases Paia, Javier Julián. Fotografies cedides per l'Ajuntament d'Alpont, Doalco S.A. i el Museu Etnològic de Alpuente.

Amb la col·laboració de la Conselleria d'Educació, Universitats i Ocupació

**GENERALITAT
VALENCIANA**

ÍNDIX

Revista Núm. 19 La Taifa d'Alpont

ÍNDIX

4. Editorial. Emiliana Sánchez Hernández.
5. Regina de festes 2020+2. Celia Andrés Ramos.
7. Guia Etnobotànica d'Alpont. Aurelio Peña Rivera.
10. El Bonetero. Aurelio Peña Rivera.
12. A vista d'ocell. Eduardo Escartí Carbonell.
15. L'oncle Pepe. Ernesto Hernández. Vicente Alepúz.
17. El Gordoglobo Verbascum. Salva Martí Debón.
19. La residència d'Alpont. Alicia Pérez Debón.
22. Alpont, les meues primeres vivències (Any 19481952).
Amparo Rodríguez
Sambonet.
25. Record d'Alpont. Meli Xirivella.
29. Alpont: Premi de la Cultura 2023. Ester Albir Herrero.
31. Nicomedes Cortés Español. Cristina Albir Herrero.
32. La meua experiència a Finlàndia. Curs: 2022-2023.
Jorge Pérez Debón.
34. Farmacèutic a Alpont. Paco Escolano del Real.
37. El nostre patrimoni. El que sabem sobre els nostres llogarets.
Rosario
Serrano Pérez, Francisco José Perua i Enrique Díes Cusí.
40. La documentació archivística Medieval cristiana en la Bailia d'Alpont.
Francisco José Perua Barceló.
43. El retorn del Rei En Jaume a València. Alfredo Cuevas.
45. Al "Camí de La Verge". Diego Rodríguez Rochina.
47. El pastoret. Mare de José Cebrian Tucan.
49. Si jo pogués desfer el caminat. Rafael Masero Chuan.
50. Ruta senderista Alpont 2024. ACAA.
51. Fitxa d'inscripció.

NO ESTAVA EN EL PROGRAMA.

Si mirem el llibre de festes patronals 2020+2, d'Alpont, ens trobem amb un nombre d'activitats molt considerable i variat. Cadascun viu les festes d'una manera diferent; a uns els agrada el ball, a uns altres els moros i cristians, a uns altres les misses, a uns altres els esports o jocs, a uns altres la Votada ... I les comissions s'esforcen per acontentar a tots.

Cadascun es queda amb uns moments i unes imatges diferents, segons les haja viscut. Segur que, Celia, el 17 de maig de 2020, va viure un moment que mai oblidarà... i cap de nosaltres... Quan se'ns va colar a les nostres cases, a través de instagram, amb aquesta careta de sentiments oposats i ens va dir:

“Bona nit, alpontins i alpontines, aquesta nit hauria estat una nit molt especial tant per a les meues companyes com per a mi, també per a la nostra comissió, que aquí hem estat, treballant durant aquests tres anys, per a poder gaudir tots d'aquestes merescudes festes. Davant la situació que estem vivint, no ens hem rendit, i per això, volem estar aquesta nit amb vosaltres. Per això no ens importa un any més, i a l'any que ve, estarem gaudint d'aquesta nit màgica, amb tots vosaltres. Hui el poli està apagat, però d'ací a un any, la nostra alegria i el nostre somriure el faran il·luminar. La Comissió, les meues companyes i jo, volem transmetre-us que un any passa aviat i que, tot el bo es fa esperar i recordar, “Alpont som tretze”.

VISCA LA VERGE DE LA CONSOLACIÓ

VIVA SANT BLAI i

VIVA ALPONT”

Estic segura, que a tots se'ns va fer un nus en la gola, i a més d'un, se'ns va lliscar alguna llàgrima. Sí, Celia, van ser unes festes multitudinàries i brillants. Tots teníem ganes. “Éreu poques, però deixareu petjada”.

Enhorabona i moltes gràcies a la Comissió 2020+2, pel vostre treball i il·lusió, a les festeres per oferir-nos moments meravellosos i a tots els que les vau fer possible.

Ara, esperem amb impaciència les festes de 2025.

El meu somni de ser reina va començar en les festes del 2014 quan la comissió d'enguany li va proposar a la banda d'Alpont la lessa tocar en els actes de les festes. Aquesta banda és molt petita i a més de buscar reforços vam haver de tocar tots els que la formàvem, inclosa jo amb onze anys. En tots els actes anàvem tocant darrere de la reina i la seua cort, en aquest moment em vaig adonar que jo volia ocupar el lloc de la reina en un futur. Acabades les festes del 2017 ens presentem totes les que volíem ser les futures festeres de la Comissió de l'any 2020. A diferència d'altres anys només ens presentem nou noies per a ser festeres de les quals cinc volíem ser la reina. La Comissió va decidir que la millor forma per a fer-ho seria fent un sorteig amb el nom de totes les candidates perquè totes tinguérem les mateixes oportunitats.

Em recorde perfectament que el dia de l'elecció va ser en pont del Pilar l'any d'abans de les festes. Aquest dia bàsicament va consistir en el sorteig de la reina per a començar a preparar el llibre de les festes. Van escriure cinc paperets amb els noms de les candidates i un membre de la comissió va treure un... i vaig sortir jo. (Per cert, fins i tot conserve el paper amb el meu nom).

Després de dos anys celebrant Sant Blas i els actes de Pasqua per fi va arribar l'any de les festes grosses, el 2020. Tant les meues companyes com jo estàvem molt il·lusionades preparant tota la indumentària per a estrenar-ho tot en la votada. Desgraciadament, al març d'aquest mateix any va arribar la gran pandèmia que tots coneixem pel que tots els actes van haver de ser cancel·lats i posposats. Tots crèiem que anava a ser una cosa temporal, però va arribar maig i continuàvem tancats. Llavors la presentació de la reina i la seua cort no es va poder celebrar. Em va dir la presidenta i decidim gravar un discurs lamentant la situació donant ànim i forces al poble d'alpontins. Tothom pensava que no anava a durar tant, però al final es va allargar dos anys, llavors la nostra comissió va decidir dir-se Festes 2020+2. Malgrat tot nosaltres teníem les mateixes ganes i il·lusió que al principi, fins i tot més.

Per fi va arribar el gran dia i comencem els actes amb la votada de la Verge per Pasqua. Aquesta nit hi havia ball i va ser un èxit total, ja que la gent ho va agafar amb moltes ganes. Després al maig va arribar la nit que totes estàvem esperant per a lluir nostra basquiña i donar-nos a conèixer al poble. El poliesportiu es va omplir de familiars, amics i veïns per a veure l'acte.

Encara recorde els nervis i com em tremolaven les cames mentre pujava a l'escenari agafat del braç del meu pare. Va ser una presentació molt bonica i carregada de sorpreses, ja que vaig estar abrigallada pels meus professors de l'institut, els meus companys de classe, les meues companyes del futbol... i sobretot de la meua família.

I després va arribar agost i record tots els moments que gaudim juntes, tant en les misses i processons com en les revetlles, però sobretot en els menjars amb tota la comissió en el col·legi vell. També em recorde la por que teníem totes pensant en les lla gues que eren els romiatges sobretot a l'agost després d'haver dormit poc, però sorprenentment aguantem molt bé i fins i tot se'ns van fer tales. Tots els actes van ser especials, però un que dels quals recorde amb més afecte va ser el de l'ofrena, ja que tot el poble es va bolcar amb la seua Patrona, tant nens com adults (van participar totes les comissions de festeres anteriors) van rescatar de l'armari els seus vestits típics per a portar-li un ram a la nostra Verge de Consolació.

Un altre dia agredolç va ser l'últim dia, perquè, d'una banda, me'l vaig passar molt bé en les paelles en companyia de tots els veïns d'Alpont, perquè una altra vegada més es va tornar a omplir el poliesportiu. Però, d'altra banda, sabia que aquest dia era el comiat de les festes patronals 2020+2. M'agradaria agrair a la Comissió de festes 2020+2, especialment a la seua presidenta Alba, la seua labor i esforç per a fer tot això possible, i també a tots els veïns i veïnes d'Alpont som tretze la seua participació i col·laboració en tots els actes.

Ja fa dos anys que uns quants membres de la ACAA ens vam comprometre a portar a terme un projecte relacionat amb la flora d'Alpont i els respectius usos i virtuts de les plantes que creixen en el seu terme municipal. Sabem dels usos de les plantes més conegudes i populars que són també, gairebé sempre, les més abundants, encara que volem recaptar, si és possible, més informació de primera mà a partir de les persones que retinguen dades d'interès sobre aquest tema i estiguen disposats a transmetre els seus coneixements. Per a fer els llistats de plantes disposem de suficient informació sobre la flora d'Alpont, a través de les cites presents en el Banc de dades de Biodiversitat de la Comunitat Valenciana, també dels plecs disponibles en l'Herbari del Jardí Botànic de València, a més dels coneixements personals, propis i d'altres col·legues, també d'aportacions de membres d'aquesta Associació. Per a donar visibilitat a aquestes plantes, els noms científics de les quals resulten dificultosos per a la majoria i els noms comuns de la qual són confusos si no s'identifica cadascuna de les plantes de les quals estem parlant, pensem que l'ideal seria organitzar rutes senderistes etnobotàniques, veient les plantes que ens surten al pas en la ruta, identificant-les i a partir d'aquí donar-los història, noms i si s'han usat per a alguna cosa. Les rutes etnobotàniques realitzades són:

- Ruta de La Hortichuela
- Ruta del Castell i la Muralla
- Ruta de Les Eres i Els Arcs
- Ruta dels Horts Medievals
- Ruta de La Juana
- Ruta de La Falç
- Ruta del Castell del Pedrís
- Ruta del Queixal

En aquesta ocasió ens centrarem en les organitzades per la ACAA, l'autor d'aquest article de guia, participació pública i col·laboració de l'Ajuntament d'Alpont.

La ruta del Queixal té dues variants, una pel Collado i una altra pel vessant de Losilla, recorregudes al costat de membres de l'associació i que ofereix perspectives etnobotàniques molt interessants, si bé encara no ha estat oferta.

LA HORTICHUELA.

Tothom coneix aquest despoblat i el seu entorn amb ruïnes molt nostàlgiques, camps de secà, riberes de la reguera i plantes que segurament van servir als seus habitants, en el seu moment, per a fer més suportable la dura vida de llavors. La ruta és circular, transcorre al principi, en part, cap avall i per asfalt. Després es dirigeix cap a les ruïnes de la Hortichuela entre camps de cereals, baixa fins a les riberes de la Reguera, vagareja pel poblat i puja cap a Alpont, en un tram de fort pendent, menys trillat, on gairebé es perd la senda, envoltada de matoll i plantes aromàtiques. En el seu trajecte distingim diversos ecosistemes i grups de flora: herbes messegueres associades als cultius de cereals, plantes de ribera, plantes viàries i ruderals associades a llocs molt transitats, plantes aromàtiques i de matoll i plantes de jardí naturalitzades.

LES ERES I ELS ARCS.

La ruta ens porta pels carrers del barri de Les Eres i la riba de la Falç fins al marge de la Reguera, vegetació de ribera (pollancre, gallatoneros, joncs) i plantes rupícoles en les

fissures dels murs de pedra, sota les cases penjants de Les Eres. La senda travessa el riu i s'obre pas entre una chopera d'àlber blanc fins a arribar als Arcs, lloc emblemàtic, molt estimat, on es nota el pes de la Història. La volta discorre per l'altra riba del riu, Les Eres i per la RUTA DELS HORTS MEDIEVALS, amb abundants horts, verdures i fruïteres, acabant en el Safareig de dalt.

EL CASTELL I LA MURALLA.

El punt de partida és la plaça de l'Església, on ja podem apreciar espècies rupícoles interessants com el beleño o els zapatitos de la Verge. Ascendim al castell per darrere de l'Església, mentre apareixen falgueres i plantes rupícoles, també plantes aromàtiques. Abunda molt el julivert i la malva platejada. Ja en la part alta, trobem guillomerars, tapaculos. Els castells donen molt joc etnobotànic, ja que les plantes que es poden trobar dins i en el seu entorn, si no està molt degradat, informen sobre els usos de les plantes per part dels habitants del castell, tant medicinals com comestibles, tèxtils, verins, etc.

RUTA DE LA JUANA.

Juana és una savina turífera, també dita travina, amb més de cinc-cents anys, localitzada a la Canyada Pastors, prop de La Almeza, catalogada com a ARBRE MONUMENTAL per la Generalitat Valenciana. La nostra excursió, a principis del mes d'octubre, va començar en el Safareig de La Torre, on apreciem la flora de l'entorn, amb falgueres com el culantrillo de pou o la doradilla, heura i plantes dels horts més pròxims, on, a més de verdures, es poden veure calèndules, utilitzades en agricultura ecològica, també hi ha patacas, parents dels gira-sols, els rizomes dels quals són comestibles. La ruta continua entre sabines albares, llentiscles i coscolles fins a arribar a la Juana, excel·lent exemplar, envoltat d'una cohort de travinas que fan del conjunt un paratge mereixedor de millor protecció. Allí mateix posem forces, gaudim de la màgia del lloc i volta a la Torre per una altra senda, aquí ens apareixen robustes alzines o carrasques, arbres que ens han acompanyat al llarg de la Història i que ens han servit per a gairebé tot: aliment (glans), remeis casolans (tanins de l'escorça), construcció, carboneig, llenya per a escalfar-nos i cuinar. En el camí ens trobem amb una planta singular, petita, humil, bastant escassa, bulbosa, anomenada quitameriendas perquè apareix a la tardor, quan els dies comencen a escurçar-se i ve de gust menys anar al camp a berenar. Travessant pinedes i entre camps de cultiu arribem a la Torre, on aquesta vegada apreciem les mostres d'arquitectura rural i un merescut esmorzar.

RUTA DE LA FALÇ.

Transcorre per la Falç d'Alpont, per una senda estreta d'accés restringit pegada a una de les parets de La Falç fins a arribar al llit de la Reguera, prop de La Bomba, on ens trobem una cova amb una heura espectacular i un paisatge de barranc amb gorg i cascada inclosa. En la ruta abunden els quicaveros, denominats amb molts noms comuns (lledoners, latoners, allatoneros, gallatoneros), arbres de ribera que formen un bosquet singular en la Falç. De fruito comestible, molt dolç quan està madur, de fusta blanca estimada per a treballs de tornejat, fabricació de bastons, forques i mànecs d'eines agrícoles. També ens trobem arbres fruïters, per exemple, cirerers, al costat de moreres, figueres, oms, pollanques, etc.

Cal assenyalar la presència de sauco o sabucos, molt ben volguts en etnobotànica, amb múltiples usos en totes les seues parts, medicinals i comestibles. És considerada gairebé una farmàcia vegetal, serveix per a la retenció de líquids, tos, baixa la febre, retenció d'orina, etc. El Molino de la Vila, un Forn de pedra o ocells com a àguiles marcenques, també voltors, serveixen per a posar les guindes d'una ruta sorprenent.

RUTA DEL CASTELL DEL PEDRÍS.

Ruta homologada recentment, l'inici de la qual està en el Safareig del Collado i acaba en el Turó del Pedrís, on se situa el Castell del Pedrís, a 1475 m.s.n.m. Entre anada i tornada, caminada per les restes del Castell i parades, tres hores des del Collado. En la seua primera fase, la senda va paral·lela al regiró, fins a arribar al final dels horts, on comença l'ascensió al turó per una pista forestal. L'última part és una forta ascensió per senda ben definida que porta directament al Castillo. La ruta és la més adequada per a distingir les nombroses espècies de plantes aromàtiques, de gran tradició i àmpliament utilitzades en medicina

popular des de temps immemorials a través de generacions. Solen ser plantes endèmiques, d'àmbit restringit, a vegades abundants.

Destaquen: el poliol de muntanya, te de roca, ontina, cua de gat, farigola, romaní i rude. Entre totes les rutes citades i les noves que farem enguany, Les Cuevas de l'Aigua i Arquela, ja estem en disposició de fer una guia etnobotànica bàsica d'Alpont composta per unes cinquanta espècies, citades amb els noms científics i els noms comuns més usats, breu descripció, usos i virtuts i formes d'ús.

EL BONETER DE FULLA AMPLA: UNA PLANTA EN PERILL D'EXTINCIÓ.

Aurelio Peña Rivera

El Boneter de fulla ampla (*Euonymus latifolius*) és un arbust entre 37 m. d'altura, de fulles color porpra a la tardor, amb fruits de color rojopúrpura en forma de bonet (espècie de gorra utilitzada pels eclesiàstics).

A Espanya, és considerat en perill d'extinció, situació crítica deguda a diverses causes: poblacions molt fragmentades, sota nombre d'individus, pèrdua d'hàbitats idonis, problemes en la germinació, canvi climàtic, etc.

Es tracta d'una raresa botànica heretada de l'última glaciació, de fa almenys 11000 anys i que en els nostres temps es refugia en barrancs situats en boscos de coníferes, amb molta ombria i una certa humitat, sent aquest el seu hàbitat preferit.

La primera vegada que es va citar en la Península va ser en 1976, en la Serra de Cazorla; posteriorment es va citar en la Serra de Javalambre (any 2001) i l'any 2002 a ALPONT, a partir d'un plec d'herbari del Jardí Botànic de València amb data de 1982. Actualment, a més de les poblacions andaluses, a les muntanyes del Sistema Ibèric, es localitzen, sempre poblacions petites i separades entre si, a les províncies de Terol, Conca, Guadalajara i dins de la Comunitat Valenciana a Castelló solament (Sierra del Toro).

En 1982, botànics de la Universitat de València, baixant del Queixal pel costat del Collado van recollir mostres d'un arbust entorn de la Font Rosegui, que va resultar ser de boneter de fulla ampla, determinat amb exactitud en 2002. A partir de llavors s'ha visitat el lloc diverses vegades i per nombrosos biòlegs i experts, inclòs l'autor d'aquest text, a la cerca del boneter de fulla ampla en aquesta zona d'Alpont, sense èxit sempre. Per tant, es va considerar extinta l'espècie a Alpont.

Entre 1982 i 2002 va tenir lloc almenys un incendi forestal gran en el paratge del Queixal, que va arrasar la població de boneter i el seu hàbitat (un avellanar, segons la nota dels botànics que van trobar la població en 1982).

Actualment, ni rastre del boneter ni de l'avellanar, tenim una repoblació de pi negral posterior a l'incendi i barrancs idonis per a reintroduir el boneter de fulla ampla allí on va estar sempre, dins del terme d'Alpont.

EL BONETER DE FULLA AMPLA: UNA PLANTA EN PERILL D'EXTINCIÓ.

Aurelio Peña Rivera

Com ja s'ha indicat, el dijous passat, 25 de gener de 2024, com a fruit d'una col·laboració entre la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Infraestructures i Territori, Ajuntament d'Alpont i l'Associació Cultural Amics d'Alpont (ACAA) va tenir lloc una plantació de 30 boneteres entorn de la Font Rosegui i el Barranc de l'Aigua Bona, per part de membres de l'Associació i tècnics del Servei de Vida Silvestre de la Conselleria.

Per part de l'Associació, a més de la col·laboració citada en la plantació, ens hem compromés a col·laborar, la presidenta al capdavant, en el manteniment de la població mitjançant regs convenients segons les condicions climàtiques, més intensos i regulars a l'estiu a causa de l'escassetat de precipitacions.

Desitgem llarga vida al boneter de fulla ampla d'Alpont en la seua nova marxa per aquestes muntanyes de la Regió muntanyenca.

Salut i bona sort!

No és la primera vegada que escric sobre els horts d'Alpont. Fa anys vaig publicar un article en la pàgina web de l'Associació.

En el meu llibre sobre Alpont li vaig dedicar un capítol sencer perquè vaig pensar que el tema el mereixia i en ell faig referència a una publicació de Salvador Rubio que em va semblar molt interessant per ser una experiència de primera mà.

Em permetrà el lector que faça un petit repàs d'algunes dades conegudes per gairebé tots, però que convé recordar.

Els horts d'Alpont ocupen una superfície poblament d'una mica més de nou hectàrees. Presenten una orientació cap a l'est, enfront del Anduriel descendant cap a la reguera en direcció aquest i cap a l'oest ascendint cap a la Avda de Sant Blai, cap al nord en direcció a les Eres i cap a sud el límit és la mateixa Vila.

El seu origen es remunta amb tota probabilitat als primers pobladors sofrint amb successives ocupacions i repoblacions un procés de desforestació del vessant de la muntanya i aterradament. Probablement, l'estructura que hem heretat, la seua configuració tal com va arribar al segle xx, es va completar en els segles xi, tal vegada fins al xiv, coincidint amb el període islàmic de màxima esplendor d'Alpont i de posició dominant en la zona.

Però això no deixa de ser una conjectura perquè desconec si hi ha registres o documents que facen referència a aquest punt.

Des de mitjan anys cinquanta del segle passat fins als nostres dies sofreix un continu abandó per part dels seus amos per diferents raons.

La primera d'elles és pel procés de despoblament d'Alpont que ha passat de tindre més de 3.000 habitants censats al començament del segle XX a uns 700 en l'actualitat.

D'altra banda, s'han produït en els últims cinquanta anys profundes transformacions en els hàbits i consums alimentaris dels espanyols en general i dels alpontins en particular.

L'hort ha deixat de ser una necessitat per a transformar-se en una afició, un capritx o una manera de passar el temps.

L'accés de maquinària pesant a molts dels horts és impossible el que obliga al fet que totes les labors hagen de realitzar-se a mà o amb maquinària lleugera. Això transforma el cultiu dels horts en un treball artesanal i fatigós.

Salvador Rubio ho assenyala en el seu article "recorde... a la meua mare carregada amb sacs de patates perquè ja no teníem la ruca".

D'altra banda, en el conjunt del territori espanyol sol el 6% de la població ho està en el sector agrari. A Alpont aquest percentatge és sens dubte més alt, però la majoria de la població ocupada ho està en el sector serveis o són classes passives. Molt pocs del sector serveis tenen interès a conrear un hort i bona part de les classes passives manquen d'interès pels horts o la seua salut no li ho permet.

Com a resultat d'aquest abandó imparable s'ha produït una deterioració i assilvestrament de l'entorn.

Les senderes s'han cobert d'herbes i matolls fins a gairebé desaparèixer. Han crescut arbres i arbustos per onsevulla, han caigut murs, s'han perdut séquies.

Hi ha zones on fa vint anys una persona podia transitar a peu i avui són completament impenetrables, s'han transformat en una selva.

Aquesta degradació ha estat imparable des de mitjan anys cinquanta del segle passat, accelerant-se en els últims anys.

Res convida a pensar que el procés vaja a detenir-se o revertir-se.

Convide al lector al fet que es passe pel Bar Victòria i observe una de les fotografies àrees, probablement presa sobre els anys setanta, que decoren les parets del local on s'observen els horts perfectament romputs i treballats i la compare amb la visió que ens ofereix Google Maps o l'aplicació del Ministeri d'Agricultura Pesca i Alimentació, sigpac.

La naturalesa ha recuperat gairebé la meitat de l'espai que a mitjan segle XIX era zona de cultiu.

I tal vegada alguns pensen perquè aquest va ser el seu origen aquest és la seua destinació, tornar a la naturalesa. No es parla ara del projecte de restaurar la naturalesa?

Aquest fet que podria interpretar-se com una pèrdua de patrimoni cultural podria transformar-se en una oportunitat única de recuperar un espai amb una inversió escassa.

I d'aquesta una oportunitat Alpont i tots els seus veïns obtindrien benefici.

A Alpont aquesta registrada la ZEPA del savinar de la Torre i la pròxima de l'Alt Túria. Una ZEPA és una zona d'especial protecció per als ocells.

En els horts d'Alpont quan arriba la primavera i a la tardor comptem amb gran quantitat d'ocells que acudeixen als horts a niar i a refugiar-se entre l'espessa mala herba de la zona.

Aquests esbarzers i els abundants arbres de la zona proporcionen als ocells una especial protecció i aliment per a elles i les seues cries.

L'objectiu seria realitzar les accions pertinents per a afavorir i millorar que els ocells niïn en la zona. Es respectarien tots els camps que es troben treballats i només s'actuaria sobre els horts propietat de l'ajuntament o d'aquells propietaris que autoritzen les accions.

Com aconseguir aquest objectiu és sens dubte un repte de grans proporcions, però que sens dubte tindria una sèrie d'avantatges.

Una intervenció en la zona de semblant naturalesa seria totalment respectuosa amb l'ús que en l'actualitat estan donant als horts alguns propietaris i fins i tot es podria potenciar el seu ús. Els ocells, d'altra banda, contribuirien al control de plagues i d'insectes. Les accions que es duguen a terme no suposaran en cap moment canvis en l'estructura general dels horts, ni la seua finalitat perquè tot aquell que vulga continuar conreant el seu hort el podrà realitzar sense cap impediment.

Alguns propietaris desitjarien continuar mantenint la propietat i no conrear el seu hort, però poden donar permís perquè es planten arbustos, arbres, o cedir el seu ús a terceres persones que desitgen iniciar un cultiu ecològic.

Uns altres, no obstant això, desitjaran seguir com fins ara sense fer res i es respectarà la seua decisió.

Les accions que es duran a terme seran fonamentalment consolidació de murs, recuperar algunes zones avui cobertes de mala herba per a establir llocs d'observació i reparar séquies i conduccions d'aigua.

Només iniciar i plantejar una acció així suposa aparèixer en els mitjans de comunicació i guanyar en visibilitat.

La creació d'un hàbitat per a ocells és un procés gradual. Pot portar temps abans que es comencen a veure resultats significatius.

No seria necessari realitzar el projecte en una sola fase i es podrien establir tres etapes, estudi, fase de preparació i divulgació del projecte per a recaptar fons i aconseguir l'adhesió d'associacions i òrgans administratius, execució.

Estic convençut que a molts alpontins els encantaria poder passejar amb els seus nets pels horts d'Alpont i mostrar-los al rossinyol, la merla, el pit-roig i que puguin sentir el so dels seus cants, alguna cosa que ells sí que van poder gaudir en la seua infància.

Fotografia: Javier Julian.

El mètode Saurí per a buscar aigua és una tècnica ancestral que té per objectiu localitzar pous d'aigua subterrània, esbrinar el cabal o volum, la profunditat o fins i tot la potabilitat. També se'l coneix com a "tècnica radiestesia" i al saurí com "radiestesista". Consisteix en l'estimulació dels sentits mitjançant elements senzills en forma de vareta i pèndol, que amplifiquen les radiacions per a detectar corrents d'aigua, fluxos magnètics, llacs subterranis, vetes de minerals, etc.

A Alpont en els anys seixanta, es va emportar l'aigua a la Vila i als llogarets i es van fer depuradores.

En 1962 es va canalitzar l'aigua de la Font Nova fins a la plaça, Sant Cristòfor i la plaça de la Cort. Poc després es comença a portar a les cases les canonades pagades per cada veí. Entre deu veïns es van escometre els treballs per a fer una depuradora i desguassos des del número 1 de l'avinguda de José Antonio (Sant Blai) a la Pontezuela, on encara es conserva la depuradora en desús i que va ser dirigida pel metge del poble, Sr. José María Xirivella. Després a aquesta xarxa se li va ser connectat tot el poble.

El mateix es va fer en els llogarets que cadascun pagava i també es van aconseguir subvencions. Cada vegada es necessitava més aigua i es racionava.

En 1985, a Titaigües, que també escassejava l'aigua i l'Ajuntament d'Alpont va encarregar un pou en el seu terme al mateix puer que també va eixir bé.

En proliferar les granges, cada dia hi havia més demanda d'aigua i aquest pou feia curt.

Estava una mica tort i era difícil l'arranjament o canvi de bomba.

Pel 1994, l'ajuntament va decidir fer un altre pou amb una subvenció.

En aquells dies venia a estiuejar en Corcolilla, L'Oncle Pepe. Entre altres coses era saurina i amic de Vicente Alepuz que li va demanar fer un pou nou prop de l'altre si pot ser. Se'n va anar un dia al Hontanar com feia i va marcar amb dues pedres, dient que hi havia molta aigua en un altre corrent.

En uns dies per assegurar-se, Vicente va portar un altre saurí i Ernesto un altre de Rafelbunyol, que van marcar el mateix lloc. Al final es decideix arriscar i començar l'obra. Es contracta una empresa de Benissanó i van començar els problemes. La màquina com totes les de llavors era de barrina a cop, i al cap d'uns metres va començar a torçar-se el forat. I l'oncle Pepe, allí cada dia.

Al final l'empresa va portar una màquina rotativa i ja va començar a funcionar tot bé. Als 130 m més o menys ja hi havia aigua, però l'oncle Pepe els va dir que baixaren fins als 300 m. El nivell del pou estava a uns 100 m de la part alta del pou.

Així es va aconseguir solucionar el problema d'aigua en tot el terme, afavorint al seu desenvolupament econòmic i a l'assentament de la població.

Decisions.

Com va dir un pensador danés, som éssers condemnats a ser lliures. Per què veia la llibertat com una condemna? Per la senzilla raó que ens enfrontem constantment a la presa de decisions, la qual cosa implica triar entre una opció i l'altra. Algunes hem de prendre-les des de la vora d'un precipici, tenallats pel vertigen; però hem de prendre-les. Aquestes decisions, com no pot ser d'una altra forma, sempre tenen conseqüències.

Ens podem equivocar, o encertar, però una vegada preses ja no queda marxa enrere; solament intents de tornar al moment de l'elecció, cosa que mai succeirà. Tal vegada hi ha opció d'aconseguir una situació semblant, més les conseqüències mai desapareixeran.

La pregunta és: atés que el món continuarà canviant, en quin moment podem asseverar que va ser o no equivocada l'elecció? Possiblement mai, perquè el que ara sembla un error, potser en el futur deixa de semblar-nos-el. Allunyant-nos de problemes existencials, però sense deixar l'assumpte de les eleccions, molts dels dies en què va eixir a la muntanya, el faig sense un pla determinat fins a aquell moment en el qual que tanque la porta de casa.

En aquest instant em pregunte: Baix cap al Solanar? Puge al Penell per les Escopetes? O millor vaig cap al camí del safareig i vorege la vella muralla per la séquia? Unes vegades trobe més coses interessants o noves per a mi, altres menys, però sempre val la pena eixir, siga com siga l'elecció.

Característiques, hàbitat i distribució.

El gordolobo és una planta biennal, de tija erecta, vellós i llarg, podent aconseguir els dos metres d'altura. Les fulles, basals en el seu primer any, són grans i de forma ovallanceolada, presentant una densa capa de pelussa blanca i platejada. La tija, en el segon any, és una tija floral, ramificat segons l'espècie concreta, que es culmina amb un ram compost per gran quantitat de flors, les quals emergeixen entre els mesos de juliol i setembre, sent aquestes grogues i compostes per cinc pètals.

El seu fruit té la forma d'una càpsula, la qual conté nombroses llavors. Al gordolobo el podem trobar en zones obertes, vessants assolellats, seques i pedregoses, així com en erms i terrenys erms. Es tracta d'una planta present en gairebé tots els continents, encara que en grau més alt a Europa, Àsia occidental i Amèrica del Nord.

Classificació.

- Classe: Magnoliopsida
- Ordre: Lamiales
- Família: Scrophulariaceae
- Gènere: Verbascum

Etimologia.

El nom del gènere prové del llatí *barbasum*, la traducció del qual és barba, perquè les plantes d'aquest gènere es presenten amb un dens borrisol el qual els protegeix dels insectes.

Usos i curiositats.

Com a curiositat, cal destacar que les dones romanes, empraven aigua que prèviament havien deixat macerar amb flors de gordolobo per a donar un to daurat als seus cabells. Quant a les seues propietats, dir que el gordolobo posseeix substàncies mucilaginoses que afavoreixen l'expectoració. També parts d'aquesta planta, poden ser usades per a calmar la tos.

Té, per afegiment, propietats antibacterianes així com diürètiques. No obstant això, en cap cas és convenient, tret que es tinga absoluta seguretat, sobre les propietats específiques de cada part de qualsevol planta i de la seua forma correcta d'administració, fer-se cap mena de preparat amb cap de les seues parts.

L'any 2015, com a integrant d'un nou equip vaig assumir la responsabilitat de l'Ajuntament d'Alpont amb un objectiu clar: fer que Alpont fos un lloc on viure, treballar, estudiar i gaudir del nostre temps d'oci. Entre les prioritats estava procurar la cura de la població major de la localitat que cada vegada era més nombrosa. En un context en què molts joves havien emigrat i els majors es trobaven en risc d'abandonar el poble, l'atenció a aquest grup d'edat es va convertir en una urgència.

Sovint, al nostre poble, quan una persona major es torna més dependent i els seus fills resideixen fora, la solució inicial sol ser que es traslladen prop dels seus familiars, almenys, durant els mesos d'hivern. No obstant això, en casos d'alta dependència o per decisions familiars, pot ser necessari recórrer a recursos residencials o centres de dia, la qual cosa, lamentablement, implica que els majors hagen d'abandonar la seua llar i el seu entorn.

Davant aquesta problemàtica, i com a projecte de futur, va sorgir la iniciativa de crear una residència amb centre de dia a Alpont, amb l'objectiu d'evitar la separació dels majors del seu entorn, generar ocupació, especialment per a joves i dones, promoure l'arrelament de la població i de noves famílies, i dinamitzar l'economia local. Un dels desafiaments inicials als quals en aquest moment s'enfrontava l'Ajuntament era la situació de l'antiga Caserna de la Guàrdia Civil. En 1995, el Ministeri d'Hisenda va cedir l'edifici a l'Ajuntament per a un projecte social, que lamentablement no es va dur a terme, quedant l'edifici en desús i deterioració progressiva.

En 2015, el Ministeri va sol·licitar la devolució de l'edifici i el pagament d'una suma considerable pels danys. Encara que es van estudiar diverses opcions, es va optar per plantejar el projecte en l'espai que ocupava l'antiga Caserna de la Guàrdia Civil en un intent de solucionar també aquesta qüestió.

Després de presentar, sense èxit, alternatives al Ministeri per a mantenir la cessió, es va descobrir en 2017 que l'edifici presentava aluminosis, la qual cosa va canviar el curs de les negociacions.

Finalment, l'abril de 2018, l'Ajuntament va aconseguir adquirir l'edifici per menys de la cinquena part de l'import que se li sol·licitava originalment, marcant així la nostra primera fita en el procés.

Paral·lelament, es va iniciar el projecte de la residència, amb un estudi de viabilitat, contactes amb diverses empreses del sector residencial, un concurs arquitectònic per a elaborar el projecte d'obres i gestions de finançament que van culminar en una aposta per un projecte de propietat municipal finançat amb recursos propis de l'Ajuntament i una petita ajuda de la Diputació de València.

DADES ECONÒMIQUES DEL PROJECTE D'OBRES:

- L'import estimat del projecte d'obres 2.634.035,37 €.
 - L'obra s'adjudica per 2.231.630,79 €, es produeixen algunes modificacions de projecte arribant a un cost total final després de la liquidació de l'obra 2.391.788,73 €.
- 581.681,82
€ Subvenció de Diputació de València
1.810.106,91
€ Fons propis de l'Ajuntament + préstec d'1.000.000,00 € (que en l'actualitat està pagant l'Ajuntament d'Alpont).

El juny de 2023 quedaven pendents una mica menys de 200.000 € de deute i en l'actualitat (març 2024 121.077,80€).

LA RESIDÈNCIA D'ALPONT. COMPROMÍS I APOSTA PEL NOSTRE POBLE

Alicia Pérez Debón

DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE:

- 2017: Concurs de projectes: Gana el concurs el projecte de Mariano Dexeus i Alberto Bonastre.
- 2018: Redacció del projecte. Autorització prèvia del projecte per part de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives.
- 2018/19: Licitació d'obres i adjudicació a la constructora DOALCO SA.
- Juliol de 2019: Inici de les obres de l'edifici.

El 25 de febrer de 2021, en un gest de responsabilitat i compromís amb la comunitat, l'Ajuntament d'Alpont, en un Ple Extraordinari, va prendre una decisió transcendental: la cessió temporal de la Residència a la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives. Aquest acord, que va ser aprovat per unanimitat, implica que les 50 places residencials i les 15 places de centre de dia planificades seran de caràcter públic i gestionades des d'aquesta Conselleria. Amb aquesta mesura, la Conselleria va assumir la responsabilitat integral de

Fotografies cortesia Doalco S.A.

<https://www.doalco.com/proyectos/residenciademayoresdealpuente>

l'equipament, posada en funcionament i gestió futura de l'edifici destinat a atendre els majors dependents d'Alpont i el seu entorn. L'assignació de les places residencials i la contractació de personal seran competència exclusiva de la Conselleria, que es compromet a retornar l'edifici en condicions òptimes en finalitzar la cessió, mantenint l'ús original.

En un context marcat per la complexitat del sector i els desafiaments derivats de la pandèmia, la decisió de la Corporació Municipal d'Alpont va cobrar especial rellevància. La crisi sanitària va posar en dubte els models de gestió de les residències de majors en l'àmbit nacional, amb nombroses institucions enfrontant processos judicials i la necessitat de revisar la normativa vigent. Davant aquest escenari incert, l'Ajuntament va apostar per la gestió directa a càrrec de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives com l'opció més adequada i segura per al futur de la Residència d'Alpont.

• Agost 2021 Visita de la vicepresidenta i Consellera d'Igualtat i Polítiques Inclusives a la Residència d'Alpont. En aquesta visita es concreta que l'equipament el farà directament.

LA RESIDÈNCIA D'ALPONT. COMPROMÍS I APOSTA PEL NOSTRE POBLE

Alicia Pérez Debón

la Conselleria i es parla de 48 places residencials i 15 places de centre de dia per a les persones majors en situació de dependència de la localitat i de la comarca, i al voltant de 40 ocupacions.

- Desembre de 2021: Finalització de les obres de la residència.
- Maig de 2022: la residència està totalment equipada i pendent que és dotada personal per a poder començar a prestar serveis als majors dependents d'Alpont i la seua comarca.
- Estiu de 2022: compromís d'obrir el centre en 2023 per part del Director General d'Infraestructures de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives. L'Ajuntament ha sol·licitat un Taller d'Ocupació per a formar a futurs treballadors per a la residència i perquè puga desenvolupar-se han de fer les pràctiques en un centre públic en 2023.
- Any 2023: la Conselleria incompleix el seu compromís d'obrir a principis d'aquest any la residència i l'Ajuntament d'Alpont es veu obligat a renunciar al Taller d'Ocupació.

Aquest projecte, que al principi va arribar a semblar-nos una utopia, ha suposat un gran esforç per part de molts treballadors i persones que han tingut vinculació amb l'Ajuntament. Ha estat una aposta que espere veure aviat funcionant. Sé que Alpont és l'enveja de molts, i que es diuen moltes coses, i no totes bones, sobre aquest gran projecte que un poble com el nostre ha pogut tirar endavant i hi ha qui encara no s'explica com... perquè la resposta és clara: amb molta il·lusió i molta feina. Per a mi han estat uns anys molt intensos que representen el meu compromís amb Alpont. Sempre he dit que Alpont funciona millor quan anem tots a l'una. En tot moment tenia la seguretat que tots hem cregut en la importància d'aquest projecte des del principi.

Espere que aquest exemple de perseverança i treball en equip per a superar obstacles i transformar desafiaments en oportunitats de desenvolupament local aconseguisca tots i cadascun dels objectius que es van marcar inicialment: el principal, que Alpont continue existint, i que qualsevol persona puga gaudir d'una forma o una altra d'aquest gran poble perquè ens ofereix serveis i oportunitats a tots, i això fa que vulguem ser aquí.

Fotografies cortesia Doalco S.A.

<https://www.doalco.com/proyectos/residenciademayoresdealpuente>

ALPONT, LES MEUES PRIMERES VIVÈNCIES (ANYS 1948-1952)

Amparo Rodríguez Sambonet.

Aquest relat està ple de bonics i molt agradables records, que romanen en la meua memòria perquè va ser com el despertar a la vida i observar el món que m'embolicava des dels tres anys fins als set.

La raó per la qual els meus pares em van enviar amb la meua àvia materna a Alpont és la següent: el meu germà José Vicente, patia un tifus persistent, i el meu pare va pensar que havia d'estar tan allunyada com siga possible per a evitar el contagi (en l'època fart difícil d'aconseguir) i hete aquí que això em va conduir a una estada permanent en la Vila durant, aproximadament quatre anys, anys de gratíssimes experiències que em van portar definitivament a adquirir el marxamo d'alpontina perpètua, i aquí estic.

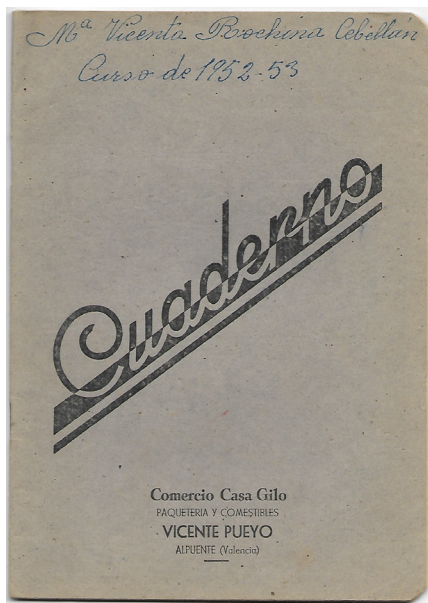
La meua família, Rodríguez Rubio, covarruceños. Peñalver Herrero, campeños, tots rossos, ulls verds, això significa antiga estirp i genètica.

L'arribada a Alpont, llavors d'una ruralitat extrema, va ser un contrast que, a la meua curta edat, no va fer massa en mi, sinó tot el contrari, vaig començar a sentir tota la naturalesa que m'embolicava i la naturalitat de les seues gents.

Sabeu, tots els que llegiu aquestes línies que, en tots els pobles, la gent té "malnoms" i a Alpont i llogarets molt més, i no m'agradaria que a algú el puga molestar o sentir-se al·ludit en aquest relat.

Jo, la primera que porte a gala i honor el meu, perquè com recordareu, soc "Amparín la del Porxo", i cite aquesta última paraula amb lletres majúscules perquè "el Porxo" és encara, ni més ni menys que, la principal entrada a la ciutat emmurallada.

El meu pare va llogar a l'oncle Enrique "Matorras" la primera casa abans d'entrar al Porxo i en ella

Fotografia cedida pel Museu Etnològic d'Alpont.

ALPONT, LES MEUES PRIMERES VIVÈNCIES (ANYS 1948-1952)

Amparo Rodríguez Sambonet.

passen els tres anys de les meues primeres vivències al poble. Record que l'edifici degué ser una bona casa perquè cada zona d'ella era independent. Tenia una espaiosa entrada i diverses portes, una pujava a la bonica cambra, una altra donava a la "galleda" i una altra al menjador amb xemeneia. Després, al dormitori principal i a continuació dues alcoves, l'última amb una finestra que donava al corral.

Al carrer, pegat a la façana hi havia un banc on les nenes jugàvem amb les meues joguines d'alumini i quan plovia baixava aigua per l'escorrentia del porxo i féiem pastissos amb fang. La cambra amb les seues "atrojes", també era lloc de jocs i de veritat que molt divertit.

Ens feia il·lusió que plogués perquè així no havíem d'utilitzar l'aigua de la casa, ja que això significava "estrajat l'aigua", la qual s'havia de portar amb cavalleries de la font.

Les meues amigues, Amparín la de Lucio, Generosa, Anita i Heliodora, encara que ella era una mica més xicoteta. El meu pare, sempre ferm en la nostra educació, no va voler que estigués sense escolaritzar, i em va matricular en el Col·legi de Nenes dirigit per la mestra Donya Manolita.

Teníem estufa de llenya i bastant llum natural, i allí vam aprendre les primeres lletres, des de nenes de la meua edat fins als vuit o deu anys.

Els veïns pròxims a la meua casa eren per aquest ordre: en la planta baixa, on avui és el forn, estava Pedro "L'Herrero" que amb eficàcia exercia el seu ofici, posar ferradures noves a les cavalleries i a mi m'agradava baixar i parlar amb ell. A continuació, estava, si es pot dir així, la perruqueria i aquí Arturo, pelava als homes, i la seua dona, feia la permanent a totes les mosses de la Vila i llogarets.

En la plaça de davant, en un edifici del segle XVI vivia l'"Oncle Bufó" que amb la seua botzina i caminant per alguns carrers, perquè era agutzil, començava recitant amb la clàssica entonació... Es fa saber...

La casa alta pegada a la torre era el bar. Allí es reunia cada vesprada per a prendre café i tirar la partida la representació social del poble i estava composta pel capellà, el cap, el metge, i el mestre en aquell temps, no recorde si era En Jacinto o Don Joan José i així eren les vesprades de cada dia en el bar de la Tia Patrocinia i Oncle Raúl. Una mica més amunt, estava la Tia Amparo "La Gila" i baixant una petita costa s'arribava al "Corte Inglés" de l'època, la casa "Gilo" anunciat sobre la llinda de la porta d'entrada, i era aquí on es podien comprar des d'unes sabatilles a quaderns escolars amb la capçalera de la casa, igual sardines de salaó, o al matí llet de vaca recentment munyida, hi havia de tot!

Això de la Tia Amparo "La Gila" em fa recordar una cosa que m'impressionava, però alhora, com a xicoteta que era, em produïa un cert morb la visió de l'escena.

Conte, com a Camp de Baix no tenia cementiri pujaven a la casa d'Amparo el cadàver, i reposava en l'entrada sobre la taula de matança coberta amb la davantera, i tres dies de dol!, anem, al que hui en dia diem tanatori. Més amunt estava la barberia Dolz, que aquest senyor també exercia de "practicant". Els majors com jo encara ho recordaran. Abans d'arribar a la sortida del poble, direcció Titaigües, estava una família també peculiar, la casa de Blas "El Merino" al qual, jo li tenia molta estima per la seua simpatia i bon tracte. Ell sabia arreglar tot el que li portares, però el seu fort eren les bicicletes, que a més d'arreglar les del poble, s'encarregava de les que li portaven d'altres llogarets i no sols es dedicava a açò, sinó que també, en les festes.

ALPONT, LES MEUES PRIMERES VIVÈNCIES (ANYS 1948-1952)

Amparo Rodríguez Sambonet.

La tia Consuelo, la seua dona, era fotògrafa (això va ser en la dècada dels cinquanta fins als setanta), jo tinc fotos realitzades per ella que només amb el seu arxiu, podria recollir-se una crònica alpontina interessantíssima. Pepe “el secretari” i la seua família vivien en la que va ser una casa del clergat, conserva un petit escut sobre la porta principal, i en realitat el que va ser secretari municipal de carrera va ser el seu pare. En la plaça de S. Cristóbal estava la fusteria Vicente Feltrer, i el treball no faltava, perquè quan algú moria, ell es posava ràpidament a construir el fèretre, i si a la nit s’escoltaven cops ja sabies el que succeïa.

En el que va ser el Banc de València, abans era la casa de la Tia Teresa, àvia de Generosa i era una dona de somriure perpetu i la casa sempre oberta i la porta amb clau posada en el seu pany (en aquest detall es pot constatar el temps transcorregut). La caserna, era l’edifici de què hui és el Bar Marià i sempre estava custodiat per un número, a això se’n deia “estar de portes”.

La posada de la tia Antonia, era l’única casa d’hostalatge i a l’estiu sempre estava plena. La població llavors arribava fins al final de l’ermita de Santa Bàrbara, i pegat al costat d’ella hi havia un edifici d’una sola planta, i tot el, era de pedra carreu, i a més tenia una magnífica reixa de la mateixa època. Aquest edifici va ser en el passat hospital.

L’“Oncle Abarquero” estava en un petit edifici on feia el seu treball i la gent dels llogarets venien fins aquí per a renovar els seus abastes. Ell era de Baldoar i venia cada dia. A partir d’aquí ja era la Rocha de Sant Antoni i el nom el prenia perquè en un tram més endavant va estar l’Ermita de Sant Antoni, i per la zona, passada la fusteria, en aquests anys, encara es podia observar escampades algunes pedres, carreus. La meua àvia d’Algemesí, que era amb la qual convivia a Alpont, coneixia totes les herbes que per la Rocha es podien trobar, perquè la seua infància va transcórrer en la farmàcia dels seus avis, i per aquesta raó, ella les coneixia i s’assortia moltes vegades d’elles.

Com veureu tots als quals us arriben aquestes lletres, els de la vostra edat, que no és la meua, potser no podeu entendre aquesta afable vida passada, però tranquil·la, afable, amable i acollidora, perquè les seues gents entenien a la perfecció el que era la solidaritat.

Aquests són els meus primers records d’aquests quatre anys a Alpont i pinso sovint com va ocórrer cinquanta-un anys després, que havent viscut a l’ombra de La Torre dirigiria els destins d’aquest poble amb gran història i el millor, a les seues gents?

ELS EDIFICIS DEL MOMENT:

- Posada
- Caserna
- Casa del metge, també antany “Casa del clergat”
- Casa arxiprestal
- Forn dels Turbi, anteriorment, Güaita
- Forn Tia María
- Colegio de nenes, Donya Manolita
- Col·legi de nens, En Jacinto
- Antiguo bar de la plaça de Sant Cristòfor
- Herreria de Pedro
- Carpinteria Feltrer

Tenia sis anys quan vaig venir a viure a Alpont amb la meua família en un camió, un dia plujós d'hivern.

Ens acompanyava l'alcalde de llavors, un home molt seriós que portava una gorra negra amb visera. Jo ho mirava de reüll. Es va quedar enrere el meu món màgic, un món interessant que en la meua curta edat anava descobrint amb sorpresa. Aquest era un lloc molt diferent, de manera que el canvi va ser bastant impactant. Vaig sentir enyorança durant molt de temps.

Aquell dia gris feia molt de fred. El meu pare m'havia dit que al poble hi havia un castell, segurament per a consolar-me del disgust per haver d'anar-nos-en a una altra part, i deixar allí les meues amiguetes, el meu carrer, la meua casa. La idea del castell m'encantava, perquè creia que seria com en els contes. Quan arribem vaig preguntar "l el castell, on està", "Això és el castell". I va assenyalar l'enorme penya que sosté les parets en ruïnes. Em vaig posar a plorar. Vaig tenir menut disgust quina decepció! Va ser un dia dur. La meua mare em va donar un caramel de consolació. El castell es va convertir en un símbol del poble gravat en la meua ment, de manera que ha estat el primer lloc on anar quantes vegades he tornat al poble.

El primer hivern em va revelar coses mai vistes. Per primera vegada vaig veure en directe la neu i el gel. Mai els havia tocat, no havia sentit a les mans aquesta blanor freda. Els flocs queien molt petits, i a poc a poc es feien grans, i en quallar s'amuntegaven, fins que deixaven tot sòl cobert d'un mantell blanc. El paisatge que es veia des de les finestres de casa que donaven al nord, era molt bonic tot blanc. M'agradava trepitjar la neu verge al pati de casa. El que no sabia és que quan passaven uns dies, i s'anava fonent, s'embrutava de fang, es tornava tot marró, i relliscós.

Creia que el gel era blanc, i en barra, com el de les neveres. La meua sorpresa va ser que els tolls congelats es cobrien amb una làmina transparent com el vidre, tan freda que cremava, i es desfeia a les mans. En trepitjar-los es trencava en cristalls de vores punxegudes. Un dels dies de gel en el qual es gelava l'alé, vaig anar amb algú al molí de Les Eres, i després fins als arcs. L'aigua corria per l'aqüeducte i en alguns llocs, desbordava lleugerament i queia com a fils d'aigua.

Aquest dia estaven gelats, eren com a agulles llargues, que van formar una cortina de cintes transparents, per on es filtrava la llum del sol. Era una imatge espectacular.

En altres llocs els dolls d'aigua havien format carámbanos de puntes esmolades. Part de les cascades del riu s'havien quedat congelades, com si l'aigua s'hagués quedat immòbil, sorpresa per un encantament.”. La bassa del safareig es va congelar, la superfície era grisa blavosa i la capa de gel gruixuda, de manera que no es trencava fàcilment amb la mà.

Algunes dones anaven a rentar i havien de trencar el gel amb una pedra. Ficaven les mans dins de l'aigua gelada. A la meua casa un càntir es va trencar, perquè el gua s'havia congelat.

La roba mullada i tendida, es va quedar rígida. Les camises, els pantalons, les faldilles es mantenien dretes, i a mi em va donar molt de riure, perquè semblava gent invisible dins de la seua roba.

El campanar tenia un repertori de tocs variat. Un dia va sonar un repic que no coneixia, de so curt, ràpid, insistent, alarmant de veritat. La meua mamà va dir:

Ai mare!, toquen a sometent, alguna cosa passa.

Ella coneixia aquest toc. I vam veure que la gent anava corrent per la plaça carrer a dalt, i per la finestra de darrere del menjador es veia fum. Se sentia cridar illoo!, emaaa!, illooo!.

Era tot confús, però en això vaig veure a les dones i homes corrent, amb poals d'aigua costa amunt. El foc podria arribar a les cases. Van dir que tots els homes havien d'anar a apagar el foc. Em va semblar una situació d'alarma important i em vaig espantar. Vaig preguntar El papà també? El metge no, em van dir, s'ha de quedar, per si li passa alguna cosa a algú.

Això em va tranquil·litzar. Havien de pujar l'aigua des de la bassa de rentar i des de la font, perquè llavors no hi havia aigua al poble. Després d'una bona estona, no sé si diverses hores, van apagar el foc. Feia olor de fum, a socarrim. Crec que no va haver-hi desgràcies personals, però l'esglai general va ser espantós. El bell verd de la faldilla del castell estava ara negre i tristó. Són molts els moments viscuts al castell. El poble no seria el mateix sense ell, i probablement jo tampoc. Ha quedat com una llegenda submergida en la història col·lectiva del poble.

La monotonia dels dies quedava interrompuda a vegades per ocasionals firaires que feien espectacles en la plaça, a la qual acudia molta gent. Venia alguna família amb els seus carromatos, quincalleria, i alguns animals ensinistrats per a les funcions d'alguna cosa que volia semblar-se al circ. Hi havia una cabra ensinistrada i una peanya alta i estreta, la superfície de la qual donava a penes per a posar juntes les quatre potes de la cabra. L'animal donava tota la volta completa a poc a poc, movent les peülles acuradament com les manetes d'un rellotge. Semblava que no ho aconseguiria, que relliscaria, que saltaria. Hi havia “suspens”. Acabava amb èxit, i llavors hi havia un clam, i tots aplaudíem entusiasmat.

També arribaven grups de teatre ambulat. L'escenari era rudimentari, muntat com sempre en la plaça, amb la il·luminació precària d'unes bombetes embolicades en paper de colors. La més bonica era Genoveva de Brabant. Era una història dramàtica, d'injustícies, traïcions i víctimes. Els artistes anaven vestits amb túniques, d'època medieval. I Genoveva era molt maca. Ens encantava, ens quedàvem sorpresos, la boca oberta. Es passava molt bé plorant d'emoció. Aplaudim molt.

Altres vegades els artistes feien contorsionisme. Un noi molt jove es doblegava a l'inrevés lentament, en un nus impossible fet de braços i cames. I després dels aplaudiments el director o pare, no sé, va dir: “I això li ho he ensenyat jo, però ara uyl”. I es posava la mà darrere, on els ronyons.

A l'església hi havia molta activitat. En la missa m'avorria, sobretot en els sermons incomprensibles del capellà, però mentrestant observava coses xocants. Els homes

s'asseien en els bancs de l'esquerra i les dones en els de la dreta. A l'estiu no podíem entrar amb màniga curta, i sempre portàvem un vel negre al cap.

N'hi havia bonics amb punta, molt bonics. Després va sortir la moda en colors, i vaig tenir un blau a pigues blanques. Sovint el capellà feia crits en el sermó, com si renyés a la gent.

Començava amb frases en llatí, que ningú entenia, i en acabat a renyir-nos, no sé per què.

L'església estava sempre freda i amb poca llum. M'impressionaven les imatges de sants de les capelles, com si tingueren vida, sobretot les ànimes del Purgatori. Estaven envoltades de flames, i sense roba, per la qual cosa malgrat que el foc havien d'estar passant tant fred com nosaltres. Les cerimònies eren interminables, sobretot les de Setmana Santa. En lloc de la campana sonava una carraca de fusta, de so ronc, com una roda de carro, fins al moment de la Resurrecció. La gent celebrava colpejant els bancs de fusta amb el puny.

La primera vegada que ho vaig sentir semblava un fort i llarguíssim tro. Un esglai. La sagristia, tenia les parets i el sostre negres, perquè estava cremada des de la guerra. Des d'allí es podia pujar fins al cambril de la verge i veure l'església en panoràmica. Era interessant estar en la part amagada de l'església. Una vegada vaig pujar reptant, no recorde des d'on, per sobre de la volta fins al més alt amb les meues amigues i per un forat es veia la gent allà a baix. No sé en quina època es feien uns resos que la meua mare, que entenia d'això, els deia "tridus". Amb una bonica veu Isabel, la germana del capellà, cantava alguna cosa així com "... Senyor Déu dels exèrcits, plens estan els cels de la vostra glòria...". Jo pensava que es referia a Déu presidint una desfilada.

Per aquella època l'església havia de tenir falta de liquiditat per a uns certs arranjaments de manteniment. Així que algú va tenir la feliç idea d'usar la llanda dels pots de llet i formatge dels americans, allisar-les i amb elles folrar uns repeus per a posar les vinajeras de missa. D'aquesta manera a banda i banda de l'altar, sobre la paret, lluïen unes precioses tauletes que brillaven daurades. Eren molt lucidoras, em semblaven boniques, com d'or. No sé per què, sentia algunes rialletes i hi havia cares malicioses d'alguns majors.

Ara pense que va ser un reciclatge pioner.

Vaig començar a anar a escola el curs següent a la meua arribada. Llavors les escoles eren les velles, de la zona alta, pegades a les restes d'una torrassa de la muralla. L'escola dels xiquets a baix, les nenes a dalt. Se'n puja per una escala de pedra, molt desgastada, protegida per una barbacana, ara medie tapades per herbes i mala herba.

Faig un viatge en el temps, i aterre en una època ja llunyana. Estic contenta d'anar a classe amb més nenes, i aprendre coses. Jo sé llegir, però a penes sé escriure. El primer dia de classe, vaig il·lusionada amb la meua borsa, el meu quadern nou i el meu plumier.

La mestra posa un text per a copiar. Com soc acurada i vull fer-ho bé. Faig la lletra petita, tan petita que em surt de grandària pugó. El que més em preocupa és que m'ha sortit una lletra bonica. No entenc ni pruna de l'escrit. Em quede despagada. Quan siga major tindrè la lletra gran i bonica.

L'escola té els pupitres de fusta, amb la tapa inclinada i a un costat un forat per al tinter i el palillero amb la ploma. Dins tenim el quadern, algun llibre, un llapis, mocador i estampitas, pedres, imperdibles, ossos de fruita, herbes, i no sé quants tresors més. Tinc una guitarrita de plàstic verd, molt benivolguda.

Amb tot això decore el pupitre. Fem canvis d'algunes d'aquestes relíquies, i competim, a veure quin està més ben decorat. M'agrada molt dibuixar i he fet ninetes per a canviar per altres coses, sobretot per quicabas.

Les xiques de Les Eres i la Hortichuela porten “quicabas”, unes boletes de color marró, amb molt d'os i poca chicha, una mica àcides i aspres.

M'agraden molt. Alguns dies les canvie per un tros de coca que em dona la meua mare per a l'esmorzar (un dubtós talent comercial en potència, i que no he desenvolupat, encara sort).

A l'hivern, ens escalfem en una estufa de llenya. Cadascuna de nosaltres ha de portar un tronquito per a escalfar-nos. Jo porte un talòs de fusta, dels quals hi havia a casa per a l'estufa.

Unes altres portaven branques d'arbre seques. Alguna vegada s'acabava la llenya aviat i com feia massa fred ens manaven a casa abans.

A la tarda les noies fem labors. Hem de fer una carpeta de tela per a guardar cartes, que es tancava amb un llaç. A mi em sembla antiquada, a més de cursi. En la tapa cal brodar a punt de cadeneta una dona amb esclops, i una cistella amb flors.

La mestra, Donya Manolita, una dona major de pèl gris, em diu amb veu potent Amb aquests punts que fas es poden penjar llums d'oli!

No és veritat, els llums d'oli de la meua casa no caben aquí. “Meli, em trauràs els cabells blancs verds!”. El pèl verd ha de ser el sùmmum del sofriment.

La mestra ho diu moltes vegades. I jo m'imagino a la bona senyora amb el pèl verd. Alguna tarda en la qual no tenim llenya, si no fa molt fred sortim a cosir totes juntetes enfilades a l'alt d'un eixint de roca que hi ha a baix al carrer, i allí ens escalfem amb el sol de la vesprada.

En classe aprenem en un llibre que es diu Començaments, i les majors en un altre, Fonaments. També tenim llibres de lectura i aprenem algunes poesies de memòria. Són avorrides. Abans de l'esbarjo ens donen llet en pols, i formatge groc, dels americans. La llet es fa a l'escola, amb aigua calenta. No m'agrada, em fa gust de sabó.

Diuen que ens donaran també mantega. La llet i el formatge van en pots grans de llanda daurada, i amb una cosa escrita amb lletres negres, que no entenem, ha de ser anglés.

Aquesta llanda és com la que llueix a l'església.

No vull quedar-me en aquells dies, així que he tornat del meu viatge al passat. La meua memòria està feta d'imatges, paraules, sons, i sensacions, gairebé estàtiques. Es repeteixen, se superposen, s'entrellacen, i la imaginació s'encarrega d'organitzar, sense que guarden un ordre lògic, com si fos el muntatge dels fotogrames d'una pel·lícula.

Per això, el que he comptat és viscut per mi i és veritat, però no és tota. Tal vegada no era així, i està deformada, tal vegada ho he somiat. Amb tot, qualsevol semblança amb la realitat no és una coincidència.

L'escola guarda els records més entranyables d'aquells anys. Serà una casualitat, però sense proposar-m'ho la meua casa està en el mateix carrer que l'escola vella.

Meli Xirivella.
València, febrer 2024.

ALPONT. PREMI DE LA CULTURA 2023.

Ester Albir Herrero.
Regidora de Cultura de l'Ajuntament d'Alpont.

Poc després de situar-nos a l'ajuntament com a nova corporació municipal, Paco Teruel, Diputat de Cultura va cridar a la nostra alcaldessa Itziar Méndez, per a informar-lo que Alpont seria guardonat amb el Premi Reconeixement de la Cultura.

La veritat és que no podíem estar més contents, s'anava a reconèixer el valor cultural i etnològic del nostre poble, la qual cosa suposa agrair tot el treball que han fet els nostres veïns per preservar la nostra memòria.

I és que, no fa molt vaig llegir que "la cultura és la memòria del poble, la consciència col·lectiva de la continuïtat històrica, del mode de pensar i viure", no sé exactament qui va ser l'autor d'aquesta cita, però de seguida vaig pensar en Alpont, en les seues gents, i en com han sabut preservar la nostra història, que representa dia a dia, la nostra manera de pensar, de viure i d'estimar allò a què pertanyem: Alpont.

Tots els lectors d'aquesta revista de sobres sabeu, que el Museu etnològic és el que és gràcies a la voluntat dels mateixos veïns del municipi que, amb el suport de l'Ajuntament, i de l'Associació d'Amics d'Alpont es van encarregar de recollir els primers objectes, allà per 1978.

L'Ajuntament va adquirir l'immoble on se situa el museu, un forn de pa del segle XIV, on es van guardar els primers objectes.

Il·lustració 1. Corporació Municipal, Paco Teruel, Diputat de Cultura i Joan Seguí, Director del Museu Valencià d'enologia.

Aquesta adquisició, ahora ajude a preservar un important immoble, de gran valor patrimonial i cultural que també representa la memòria del nostre poble. Des de llavors fins a l'actualitat, durant els seus quaranta anys de trajectòria, la col·lecció del museu ha anat augmentat gràcies a les donacions dels veïns, i ara mateix comptem amb 500 objectes propis de la societat tradicional d'Alpont.

A partir de l'any 2005, l'Ajuntament d'Alpont es va comprometre a rehabilitar l'edifici i renovar la museografia. Aquest projecte va ser secundat i assessorat pel Museu Valencià d'Etnologia de la Diputació de València. Per a finalment, inaugurar l'exposició permanent el desembre de 2017, on es representa la gestió comunal del nostre territori, acollint una diversitat d'objectes que s'utilitzaven en la vida quotidiana del nostre municipi que, hui dia, han quedat en desús.

ALPONT. PREMI DE LA CULTURA 2023.

Ester Albir Herrero.
Regidora de Cultura de l'Ajuntament d'Alpont.

A partir d'aquesta nova inauguració es va donar identitat al museu i a la seua col·lecció i es va aconseguir la declaració de Museu oficial de la Generalitat Valenciana. Tot això, no hauria estat possible sense el treball incansable i lliurat de Cristina Albir, directora del museu i veïna del nostre poble. I sense les múltiples subvencions rebudes per part de la Diputació de València que s'han anat destinant a la conservació i difusió del nostre patrimoni.

Després de tota la gran feina que s'ha anat fent amb el pas dels anys, rebre un premi com el "Reconeixement de Cultura 2023" mereixia un gran esdeveniment, per la qual cosa des de l'ajuntament ens vam posar a treballar.

L'acte de lliurament es va celebrar el divendres 17 de novembre. Va ser una tarda memorable on els veïns van veure reconegut el seu treball.

L'acte, que començava a les 18:00 h va estar presidit per Paco Teruel, diputat de Cultura i Joan Seguí, director de L'ETNO, museu Valencià d'Etnologia, tots dos van destacar la labor que ha fet el municipi en la divulgació i conservació del patrimoni cultural i etnològic.

A més, va estar amenitzat pel grup de jotes de Jorge Yagüe, i una de les seues juterres més volgudes, el nostre veí Toni, que va saber adaptar les lletres de les seues jotes al reconeixement que Alpont estava rebent i omplir d'emoció un acte institucional que reconeixia la labor de tots els nostres veïns.

Perquè aquest premi, tal com va dir l'alcaldeessa d'Alpont, Itziar Méndez, "és per a tots els veïns que han sabut conservar i divulgar tot allò que els identifica". «No es tracta de preservar i congelar peces en un espai, sinó del que ens pot ensenyar i inspirar per al nostre present i futur».

Ester Albir Herrero.
Regidora de Cultura de l'Ajuntament d'Alpont.

Il·lustració 2. Toni amenitzant l'acte de lliurament del premi Reconeixement a la Cultura 2023.

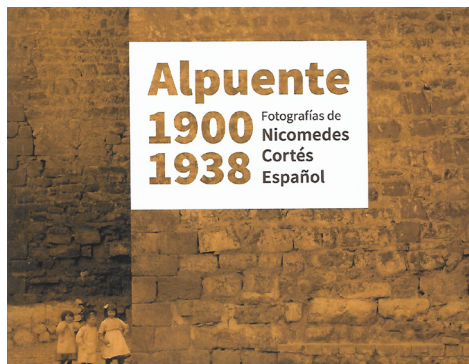
Així va ser la presentació del catàleg Alpont, 19001938. Fotografies de Nicomedes CortésEspañol en el Museu Etnològic el passat 4 de novembre.

Una tarda molt amena que va comptar amb la visita de Rodrigo Cortés, el seu net, qui en 2017 va donar al municipi 158 plaques de negatius de vidre de fotografies d'Alpont, que amb la seua presència ens va fer un gran regal perquè ens va aportar les seues anècdotes personals i coneixements sobre les fotografies i la figura del seu avi. Gràcies a aquesta aportació, des del Museu Etnològic d'Alpont, s'ha estat treballant en la conservació, digitalització i recerca sobre aquestes fotografies, que es van mostrar l'any passat en l'exposició homònima i que han estat possibles realitzar gràcies a les subvencions per a museus de la xarxa Etnoxarxa de la Diputació de València.

Els treballs van començar l'any 2019 i 2020 quan es van digitalitzar i es van restaurar digitalment les fotografies de mà del fotògraf Rafael de Luis Casademunt. També es van protegir amb paper i caixes lliures d'àcids per a la seua conservació i custòdia per part de l'Ajuntament. En 2021 es va començar el treball de recerca sobre les fotografies i documents personals de Nicomedes Cortés Español, que va culminar en 2022 amb l'exposició fotogràfica Alpont, 19001938. Fotografies de Nicomedes Cortés Español, comissariada per Cristina Albir Herrero.

Enguany, des de l'Ajuntament d'Alpont, s'ha pogut editar el catàleg d'aquesta exposició com a cim a tots aquests treballs, gràcies a la subvenció per a museus i col·leccions museogràfiques de la Conselleria de la Cultura i Esport de la Comunitat Valenciana.

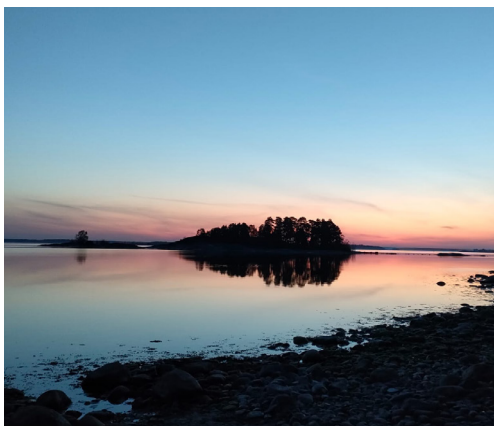

Aquest viatge s'anava plantejant des de fa uns anys, fins que al final s'ha pogut fer enguany gràcies al projecte Erasmus K2, un projecte el que participen col·legis de 4 països: Itàlia, Espanya, Finlàndia i Portugal, i. Itàlia, Finlàndia i Portugal ja havien treballat junts diverses vegades en altres projectes, amb el que tenien molta experiència en el tema dels Erasmus, no obstant això, nosaltres era la primera vegada que féiem una cosa així, l'institut sí que havia fet algun intercanvi d'estudiants, però no tenien res a veure amb aquest projecte.

Enguany s'han realitzat dues de les quatre mobilitats del projecte, la setmana del 20 al 24 de març van venir 9 estudiants provinents de Finlàndia, Itàlia i Portugal, van venir 3 estudiants per país. 9 famílies d'Alpont van rebre a aquests estudiants, a mi em toque rebre a un noi finlandès anomenat Frans, es va quedar quatre dies a la meua casa, i la veritat que ell es va portar molt ben tant amb mi com amb la meua família, i tota la meua família van quedar encantats amb ell.

Va ser una setmana repleta d'activitats, i encara que acabarem esgotats, crec que va ser una experiència gratificant per a tots. Després, la setmana del 8 al 12 de maig ens en vam anar a Finlàndia, concretament a Hanko, dues alumnes d'Alpont i jo, a part dels 3 estudiants italians i altres 3 portuguesos.

En aquest viatge, a Aitana, a Maria de la Mar i a mi ens van acompanyar dues professores de l'institut d'Alpont, Daura i Maria Tec.

El dilluns al matí, comencem les activitats que va organitzar l'institut de Hanko, les activitats que van organitzar eren totes molt semblants a les quals vam fer a Alpont. Des del dilluns fins al dijous vam fer moltíssimes activitats, vam anar a veure capvespres en Hanko que eren increïbles, vam anar a la pista de bitlles, a veure els boscos etc.

Personalment, m'emporte una experiència que la hi recomane a tothom, la repetiria sense lloc a dubte, ja que vaig aprendre moltíssim, vaig conèixer una cultura nova, aquesta cultura em va semblar molt estranya al principi, però després em vaig adonar que no era rara, sinó que era diferent de la que tenim aquí a Espanya.

Finalment, vull agrair a l'institut per aquesta oportunitat que ens ha donat i per tot el que han lluitat perquè poguem viure aquesta experiència.

Hola alpontins.

Em demana la presidenta que us escriga unes lletres sobre les meues gairebé tres anys ja aquí com farmacèutic d'aquest bonic i entranyable poble.

Quan vaig complir un any mane un WhatsApp a "els veïns de la vila" donant les gràcies a tot el poble pel vostre acolliment i especialment a aquelles persones que em van fer passar l'any més agradable, en aquest escrit esmente els meus amics del café matutí i a les persones que m'alimentaven i especialment a Mónica (el meu major descobriment).

Avui dos anys després torne a donar-vos les gràcies a tots pel vostre acolliment. Els meus amics i la meua família s'estranyen que puga estar tan content de la decisió que prenga, pensen que en un poble tan petit i tan friooooo em trobe tan a gust, que no tinga ni un minut de descans, però és així la realitat.

Des que em pose en peus ja estic en el café amb els meus amics intentant posar en ordre el país, malgrat que Jesús sempre estiga en contra del que diguem, després el matí en la farmàcia, veient passar als veïns per les seues medicines i intentar ajudar en tot el possible, encara que amb l'equip que tenim en aquest centre de salut, la cosa és molt senzilla, aprofite per a dir la sort que tenim de comptar amb Tere i especialment amb Ricardo professional com la copa d'un pi.

Quan acaba el matí esperant a Marisa, Alberto i Adrián per a donar-me menjar en aquesta taula correguda que m'alenteix el meu encolliment, però que al seu torn, em dona molt bons moments de tertúlia amb tota mena de persones, que em posen al dia dels temes com l'agricultura, la ramaderia, la construcció.... Anem de temes que soc un ignorant. En aquesta taula he trobat amics molt especials avui dia que m'han donat la seua amistat, que m'han introduït en el seu grup d'amics i amb els quals he passat grans moments, com el compleix de To en Baldovar i els sopars en La Falç. Les tardes són més tranquil·les, sobre cada mes d'hivern amb fred i amb aquest fosquejar tan aviat, però aquí em va sorgir la proposta d'intentar ensenyar el poc que sé de pàdel a uns increïbles xavals que em donen l'esperança que aquest poble puga rejuvenir-se.

També els pares es van decidir a aprendre!! Total, que dedique gran part dels dimarts a "ensenyar", m'agrada veure els motivats que estan i les ganes que li posen. (ja veieu poc temps d'avorrir-me). Tinc les meues estones de festa amb partides de pàdel amb amics on vaig descobrir el caràcter nerviós i frontonero dels de Baldovar!! Jajajaja.

Vull esmentar el grup ciclista del pi rodó que m'ensenyen rutes molt interessants i boniques del lloc, i els seus innombrables Whatsapps, sempre des de la perspectiva esportiva picant que em treu unes riallades.

L'altre dia la meua amiga Itziar em va manar un vídeo de l'últim Congrés de farmacèutics que va haver-hi a València, en el qual, un company que també està en un poble petit deia que com a farmacèutics rurals haviem d'anar més enllà de la nostra professió, que haviem de ser participants de la cohesió social del poble, i jo li vaig comentar que això era molt important i que aquí per sort els pocs que som estem ben avinguts, amb els seus casos com és lògic, i que si són molt particulars no soc jo qui hagués de dir.

Però que si fos necessari els que em conegueu, que ja sou molts isabeu que podeu comptar amb mi per al que vulgueu.

Però a tall d'això sí que m'agradaria donar una opinió. Si tot va bé es podrà posar en marxa la residència d'ancians que a la meua humil opinió pot i ha de donar-li una empenta a Alpont i els seus llogarets, però aquest dia sorgirà un problema que crec que serà decisiu, l'habitatge!!!!!!

Des d'aquí amb l'oportunitat que em brinda Emiliàna per a parlar-vos, m'agradaria conscienciar als propietaris d'habitatges deshabitats a posar-les en coneixement de l'Ajuntament per a poder arribar a algun acord, tracte o com vulgueu cridar-ho per a possibilitar que aquesta gent que vulga venir a treballar i fet i fet a residir al nostre poble tinga aquesta opció.

Tots hem d'aportar el nostre granet de sorra per a aconseguir que aquest entorn no desaparega. Us done les gràcies una vegada més a tot el poble pel vostre acolliment i disculpar si aquest escrit no és de nobel de literatura, però he intentat bolcar els meus pensaments conforme m'han anat apareixent.

Paco Escolano.
Farmacèutic de alpuente.

EL NOSTRE PATRIMONI. EL QUE SABEM SOBRE ELS NOSTRES LLOGARETS...

Rosario Serrano Pérez, Francisco José Perua i Enrique Díes Cusí

LLOGARET DE CORCOLILLA.

El llogaret de Corcolilla es construeix a 6 quilòmetres al nord de la Vila d'Alpont, en el vessant aquest del Turó de Corcolilla, adaptant-se habitatges i carrers a les seues corbes de nivell i a l'abrupta orografia que generen les petites rambles. L'altitud de la part alta aconseguix els 1096 m.s.n.m. enfront dels 1074 m.s.n.m. de la part baixa.

Comptava en origen amb almenys dos naixements d'aigua que proveïrien a la població. Un d'ells, es localitzava en la zona nord on es va instal·lar l'abeurador i el safareig dels insans, i un altre en l'actual Plaza del practicante En Valeriano Cervera, on es va instal·lar l'abeurador, bassa i safareig principal del rento. Les aigües d'aquest últim s'emprarien per al reg de les hortes, construïdes de forma aterrazada a banda i banda del llit del barranc en la part baixa, i que reben el nom d'"Hortes del Barranquillo".

En el S. XX es va canalitzar l'aigua dels naixements de la Canyada del Barranc i posteriorment de la Font de la Fonseca.

És visible l'aflorament de roca arenisca en diferents punts del nucli, presentant evidències de la seua utilització com a recer o magatzem els primers moments del poblament i reaprofitada com a quadra, corral o celler a les cases modernes.

Els habitatges del llogaret s'agrupen en pomes de gran grandària, podent estar integrades per més de 10 immobles diferents. Són de morfologia i dimensions molt irregulars, podent presentar façana a dos carrers amb desnivells superiors als 7 metres. Aquest urbanisme acaba dibuixant uns carrers estrets, zigzagueants i empinades, algunes de les quals es presentaven empedrades per a evitar l'erosió dels torrents d'aigua de pluja.

Avui dia es parla de diferents barris en el llogaret de Corcolilla; Barri de "El Cantalar", situat en la zona alta, en l'accés sud des del camí de la Fonseca. Actualment es troba pràcticament despoblat i en ruïnes. Barri de "El Cárcamo" (vocalbe derivat del "cárcavo" del molí hidràulic), on es localitza una conducció sota els habitatges per a canalitzar l'aigua de torrent provinent del Turó.

EL NOSTRE PATRIMONI. EL QUE SABEM SOBRE ELS NOSTRES LLOGARETS...

Rosario Serrano Pérez, Francisco José Perua i Enrique Díes Cusí

En la zona central, el carrer de l'Amargor delimita el Barri del forn i l'Església, i després d'ell, el Barri del Camaril," del Raval" cap al nord. En l'extrem nord el barri de les "Casetillas" tancaria el nucli poblat avui ampliat amb la reconversió de pallers i eres en habitatges. Cap al sud, sobre el carrer de les barques, trobem el barri del Montsó o la Tarranciera, i La Sendilla, aquesta últim resultat de la reconversió de corrals i pallers en habitatges en les últimes dècades.

Aquests barris es localitzarien en la zona oest de l'actual llogaret i estan separades de la zona aquest pel carrer llarg. El Carrer llarg és la resultant de la unió entre El Carrer les Barques i el carrer del Trinquet, convergint totes dues en l'actual Plaza del Practicant En Valeriano Cervera, on es col·locaven les "paraetas" de la Fira de Sant Bernabé. Aquest carrer és l'eix vertebral nortesur del llogaret i és el resultat del camí històric generat pel desviament del Camí ral que connectaria amb la Vila d'Alpont i l'ús de la qual acabaria imposant-se respecte a l'anterior traçat.

En la Plaça trobem el citat safareig, alineat amb les ampliacions més recents del llogaret cap a l'est i també amb el sistema d'hortes aterrazadas denominat "Barranquillo". La casa del rento s'ha associat amb l'immoble C/Corcolilla número 10 per presentar un arc de mig punt en la seua entrada principal, com a expressió d'un habitatge noble.

Igual que en la resta del municipi, l'economia de Corcolilla ha estat basada en l'agricultura i la ramaderia en el model d'explotació familiar, per la qual cosa ens trobem amb nombrosos corrals i pallers generalment construïts en la part posterior dels habitatges i en la vora exterior del llogaret per la seua associació directa a les eres per a trilla.

L'arquitectura tradicional es presenta amb construccions d'habitatges unifamiliars de planta baixa, primer pis i cambra, generalment resoltes amb maçoneria o tàpia de terra. Les compartimentacions interiors sovint se solucionen amb tabaqueries de lloses disposades en vertical, i és comuna trobar espais de salador i magatzem de cereal en els "atrojes" o compartiments realitzats amb envans de 1 m d'altura aprox. L'espai destinat a paller o corral es troba separat de l'anterior per mur de càrrega i únicament presenta un forjat resolt amb bigues de fusta. A vegades les quadres per a mascles o rucs es localitzaven a l'entrada de l'habitatge i sota les habitacions per a aprofitar la calor que emetien. La coberta sol ser de teula moruna generalment col·locada sobre cañizo o tedillo i a doble vessant.

Història.

Desconeixem l'origen del topònim "Corcolilla", encara que existeix la creença que podria haver derivat de "Quercus", ja que tot el turó i les muntanyes fins al llogaret de Baldovar eren antigament un bosc de Quercus ilex (alzina o carrasca).

En el seu entorn pròxim s'ha documentat l'existència de jaciments d'adscripció ibèrica, romana, andalusina i moderna, encara que pel que fa al nucli urbà tenim constància arqueològica de la seua existència des de finals del s. XV, moment en què es construeixen alguns dels habitatges avui conservats. És probable que la seua fundació coincidís amb l'abandó del poblat existent en el Cabezo de la Almeza, coincidint també amb l'obertura d'un nou camí de comunicació entre el Hontanar i Corcolilla.

EL NOSTRE PATRIMONI. EL QUE SABEM SOBRE ELS NOSTRES LLOGARETS...

Rosario Serrano Pérez, Francisco José Perua i Enrique Díes Cusí

De la seua fundació com “Mas” o “maso” no tenim documentació, però coneixem un document de privilegi i confirmació del rei Pere IV de l'any 1374, que diu “una masada o heredamiento assetjat en la baylia d'Alpont denominada Corcoliella (Corcolilla), va anar de Ramiro de Castroalbo del Corb i la dió i va lliurar a uns certs vassalls del rei de Castella, enemic del rei Pere IV... i que els jurats de la vila d'Alpont el van recobrar i van pagar el seu valor dels béns i diners que tenien d'unes certes gents que havien estat rebels al Rei i a la Vila”, ens conta Lázaro Ramiro en Història de la Stma Verge de Consolació.

Aquest va vendre el heredamiento de Corcolilla a Mossén Pasqual de les Cuevas (senyor de Corcolilla), rector de la parròquia per 3150 sous, i que amb aquests diners es va reparar els murs de la vila i del Castell. Així doncs, en el S. XIV existia aquest nucli i era important donades les quantitats pagades i va ser propietat de Mossen Pascual Cuevas (qui va servir bé en la guerra al rei) i va ser Rector de la Vila d'Alpont i Senyor de Corcoliella. Posteriorment, el Rento de Corcolilla va passar a les mans de la Vila d'Alpont, encara que desconexem les dates per no trobar-se l'escriptura. Disposa una Ermita dedicada als sants Sant Bernabé, Abdón i Senén, i ja coneixem la seua existència des de s. XIV, gràcies a les seues successives reformes (anys 1374,1555,1614,1675...), havent-se conclòs la seua construcció ja en el S. XVIII.

El 6 de juliol de 1777, comptava amb 76 veïns, i se li envia una petició, per part d'uns veïns d'aquest llogaret, al rei Carles III, per a sol·licitar la construcció d'un forn en Corcolilla, pagant el cànon enfiteùtic que s'imposés. La constància cartogràfica de l'existència del nucli de “Corcolilla”, se'n remunta 1729, en el Plànol de Domingo Camelberg, al qual li encarreguen la seua elaboració durant els plets per la segregació de Titaigües de la Baylia d'Alpont. Consta en la seua llegenda que comptava amb 30 cases en aquestes dates.

La seua localització al costat del Camí ral·li va valer com a punt de descans i avituallament tal com ho testifica la posada existent en el nucli, al carrer llarg. En les Guerres Carlistes, la seua localització li va valer com a punt de concentració de tropes d'infanteria i cavalleria, tal com es reflecteix en el mapa de posicions liberals de 1840, realitzat per Nicolás Valdés, mostrant vista del Castell del Pedrís des d'aquesta la “Masia de Corcolilla”. Durant la 3a Guerra Carlista (1872-1876) aquest llogaret juntament amb la de Hontanar i El Collado, és on es van concentrar les tropes per al lloc del Castell del Pedrís. Fonts orals ens comenten de troballes de cossos enterrats en el llogaret associats a comandaments de l'exèrcit, que es cree van ser assassinats i enterrats pels mateixos veïns per a evitar els constants abusos i saquejos que les guerres porten amb si.

Ja en el s. XX, Corcolilla va arribar a tenir un teler de mà, tres posades, servei sanitari i perruqueria. Tenia almenys dos refugis (al costat de les escoles i sota l'església), trinquet, cementiri propi i dues escoles, una per a cada sexe. A més del forn de pa, fusteria, mecànica, dues botigues, barposada, dos safarejos públics, ferreria i un saló de reunions teleclub.

Tots aquests serveis feien de Corcolilla un llogaret important i li va valer el sobrenom de “La Capitaleta”. Se celebrava la Fira de Sant Bernabé, molt coneguda en l'entorn perquè en ella es comerciava amb tota classe d'eines, complements i eines relacionades amb l'agricultura, inclòs animals per al treball.

Evolució de la població.

• En 1374, tenia de 12 a 14 veïns, i en 1646 consta que té 17 veïns: Vicente Andrés, Vidua de Jussepe Sánchez, Pablo Alepuz, Catalina Albir (vídua), Catalina Giménez (vídua), Domingo Alepuz, Jussepe Sessé, Francisco Pinazo, Alejos Sánchez, Antón Pinazo, Julio Pinazo, Vicente Aparicio, Julio Blanco, Jussepe Benedicto i Alonso Suárez.

EL NOSTRE PATRIMONI. EL QUE SABEM SOBRE ELS NOSTRES LLOGARETS...

Rosario Serrano Pérez, Francisco José Perua i Enrique Díes Cusí

- En 1729, el llogaret comptava amb 30 cases.
- En 1646 consta que té 17 veïns.
- El 6 de juliol de 1777 tenia 76 veïns.

L'institut d'Alpont disposa de una còpia del pla a tan gran 2 m per 1 m que es pot consultar.

Curiositats.

Troblem dades de calamitats documentades a la fi del s. XVI i atribuïdes a un descens de la fe, esdevinguts la majoria el 30 de juliol (festivitat de S. Abdón i S. Senén)

- 31 juliol 1574: fort tempestat, inundació i pèrdua de bestiar.
- 30 juliol 1578: Gran tempesta i apedregue en Cuevarruz, emportant-se amuntegues, vogues...
- 30 juliol 1594: Crema del carrascal de Corcolilla.
- 30 juliol 1605: Gran apedregue a la lessa.
- 30 juliol 1611: Gran apedregue en Corcolilla i voltants.
- 30 juliol 1614: Crema de la resta del carrascal de Corcolilla.
- 29 juliol 1615: Furiosa tempestat en la qual diversos llamps van matar a un home a la lessa i un altre en El Pollancre.

Llocs d'interés.

Avui dia el llogaret de Corcolilla disposa de diferents punts d'interés, com ho és el seu principal monument, l'Església de Sant Bernabé, que alberga la imatge de La nostra Senyora de Consolació (patrona de tots els alpontins), el jaciment d'icnites de dinosaures al costat del camí del llogaret de la Almeza i alguns passejos indispensables per als seus pobladors com ho són el camí del Hontanar, el camí de la sendilla o el camí de la vila fins al calvari, la volta al turó, el berenador dels pollancre de la Verge i el de La Fonseca. Actualment, disposa de Forn, Bar i centre de Cotreball.

Fonts orals:

- MARÍA ROSARIO PÉREZ MARTÍNEZ (filla de Pietat i Fausto) i JOSE VICENTE SERRANO ALEPUZ (fill de Matilde i Francisco "el perdigacho").
- BIBLIOGRAFIA
- CABANES PECOURT, M.ª D. (1975): Desenvolupament econòmic de les bailías d'Alpont i Castielfabib a fins del segle XV (1486-1499), Quaderns d'Història, 5, CSIC, pàg. 215-240.
- HERRERO V. (1993) La vila d'Alpont; aportació al coneixement d'un poble amb història. Sogorb.
- SERRANO, R., TENDRE, J. I DÍES E. (2015): App Alpont. Ajuntament d'Alpont en línia lliure per a Android i iOS.
- TENDRE RICHART, J. (2012): Alpont, Camins rals del segle XV, a partir de l'arqueologia espacial, Actes de les V Jornades de Joves en recerca arqueològica. Arqueologia per al segle XXI (Santiago de Compostel·la, maig de 2012), pàg. 2328.
- TENDRE RICHART, J. (2017): Alpont, Camins rals del segle XV, a partir de l'arqueologia espacial, Tesi Doctoral, Facultat de Geografia i Història, Universitat de València
- VALDÉS FERNÁNDEZ, N. (1840) (Amb Vist i plau de Juan Miguel de Quiroga i Apeolaza): Croquis del Collado i castell amb perfils elevacions i vistes del mateix i les posicions que van tenir les tropes en el bloqueig en els dies compresos entre el 10 de juliol i el 3 d'agost. (Corcolilla 6 d'agost de 1840). Arxiu cartogràfic i d'estudis geogràfics. Centre geogràfic de l'exèrcit.

La conquesta del regne de València per Jaume I, considerada com una empresa personal del monarca que, per títol de conquesta, es va reservar per a ell, multitud de béns i drets dels quals podia disposar a la seua voluntat. L'administració de la Hisenda Real va quedar encomanada al Ball General del Regne de València, un dels més importants funcionaris que van integrar l'administració financera de la corona, i est, a la seua xarxa de Balls locals supeditats a ell (entre els quals es troba el d'Alpont) estesa al llarg del Regne, segons el model d'Aragó.

Abolits els furs en 1707, es va instituir un nou oficial que, amb el nom d'Intendent, es va encarregar del govern de la Real Hisenda. Sobre ell van recaure les competències de la Bailia General i de la Junta Patrimonial. Era competència de l'intendent la jurisdicció sobre muntanyes, herbes, terres incultes, rius i aigües, pesos i mesures, carnisseries, mines, establiment de terres, forns i molins, etc. També es va reconèixer privativa dels intendants la jurisdicció en causes d'amortització i en les de la Séquia Real d'Alzira.

Van exercir la seua jurisdicció sobre l'Albufera des de la seua reincorporació a la Corona en 1761, i sobre el Pantà d'Alacant des de 1739.

La importància de la Bailia d'Alpont, la podem veure en la quantitat de documentació que hem trobat en el ARV, les sèries documentals, el Mestre Racional, La Real Cancelleria, Els Registres de Governació, Els Fons Municipals, Els Registres Demogràfics i la Documentació Cartogràfica (aquests termes ja van ser explicats en una publicació anterior d'aquesta revista).

A l'hora de parlar d'un tema tan complex i poc tractat fins al moment com és el territori d'Alpont en el segle XV, des del punt de vista documental, hem de partir d'un element central al qual ja s'ha fet referència anteriorment, ens trobem davant una Bailia, terme que defineix tant la institució jurídica que regia el ball, en aquest cas local, com l'àmbit territorial lloc sota la jurisdicció d'aquest.

Un ball local que s'encarregava d'actuar en els llocs, viles i ciutats del regne recaptant i guardant els reals drets, subordinat al ball general, oficial regi administrador del Real Patrimoni en el Regne de València. "Aquest depenia de l'exclusiva autoritat del monarca, les seues atribucions i actuacions no van ser constants, variant amb el temps, d'acord amb la seua personalitat. Des del seu establiment no va tenir clarament limitada la seua jurisdicció, que es va anar desenvolupant a partir dels Furs i pragmàtiques locals" (Hinojosa, 2002).

Comptem amb una gran varietat documental, més o menys riques quant a la informació que ofereixen, però totes elles amb unes elevades possibilitats d'aprofitament.

Relacionada directament o indirectament amb la Bailia, permeten acostar-nos més al coneixement de l'estructura socioeconòmica i l'organització territorial d'Alpont i els seus llogarets en època baixmedieval.

Troblem, doncs, una tipologia documental diversa que, com veurem, ofereix informació molt variada i que només pot cobrar sentit ple en comparar-la entre si i sobretot en creuar-la amb els necessaris treballs arqueològics, sent aquesta, en la nostra opinió, la manera més completa d'intentar perfilar l'espai físic, jurídic i econòmic en el qual es movien els habitants d'Alpont, la Yesa, Llaures o Titaigües a la fi de l'edat mitjana.

LA DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA MEDIEVAL CRISTIANA EN LA BAILIA D'ALPONT

Jose Tierno Richart

Doctor en Arqueologia CDLVC núm. 16.105 Alizaz Coop. V

Pel fet que les bailías locals, en aquest cas la d'Alpont, reflectien en aquests comptes d'administració els diferents ingressos (les rebudes) que aquesta es nodria, podem situar espacialment i tenir constància d'elements de vital importància per a entendre el ritme diari de la societat de la zona. Entre tots aquests ingressos, destacarem aquí els produïts per molins, forns i carnisseries, monopolis reals el gaudi o el govern dels quals arrendava el mateix monarca, bé a les universitats o bé a particulars.

En aquest sentit, posarem dos exemples de documentació; d'una banda, la concessió d'uns forns de pa, i per una altra, la documentació que ens diu l'augment del terme d'Alpont, i per tant l'augment de les seues rendes.

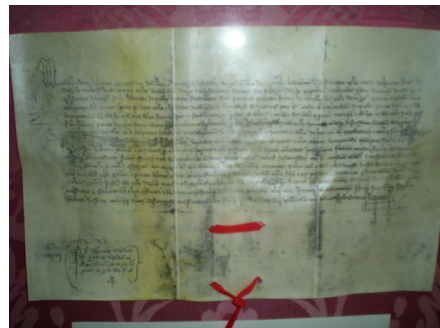
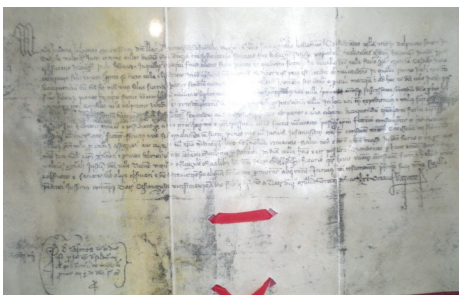
Dos forns de coure pa (ARV, 1324) de caràcter comunal en la mateixa vila d'Alpont, sent aquests els únics on els veïns del poble han d'anar a coure el pa. El primer d'ells estaria situat en l'actual C/ Santa Àgueda, encara que va ser derrocat i actualment no queden restes arqueològiques, trobant-se en el seu lloc dos habitatges de recent construcció.

Respecte al segon, de planta rectangular i amb teulada de dos aiguavessos, tenim constància arqueològica i avui dia es troba reconstruït, albergant el Museu Etnològic de la vila. Podem datar-ho en 1378 gràcies al document mitjançant el qual l'infant Joan, fill de Pere IV, autoritza la vila d'Alpont a construir un altre forn a causa de l'augment de població, evitant així possibles problemes ocasionats per l'aglomeració i disputes entre els veïns (ARV, 1378).

La Universitat (Consell) d'Alpont, pagava 500 sous per aquests forns, al Rei, en dos terminis a l'any: el 24 de juny i el 25 de desembre, sent Ball d'Alpont Aarón Abinafia i Alcaide del Castell Rodrigo Ferrando, que en 1280 serà el nou Ball d'Alpont.

Al costat d'aquests, podem parlar d'altres forns i molins arrendats a particulars que paguen per això, situats en els llogarets de la dita vila d'Alpont: En "Ares" es documenta un forn de coure pa, i a la lessa, també coneixem l'existència d'un altre forn (Herrero, 1993).

D'altra banda, també hem pogut conèixer, a través d'un registre de Real Cancelleria, concretament en les actes de les subhastes públiques de rendes reals efectuades anualment per la Bailia general a la Llotja dels mercaders de València, com el camp de

Privilegi de concessió de construcció d'un nou "forn de coure pa" (ARV, 1378)

Benicaçira passa a engrossir el terme d'Alpont des de 1420, augmentant així la seua extensió. En aquest sentit, ja a la fi del segle XV el trobem tributant com una part més del territori en els comptes d'administració de la bailia d'Alpont.

Són abundants les evidències arqueològiques de poblament en la zona al sud de Titaigües, en la qual avui queden les ruïnes d'un llogaret deshabitat fa relativament poc, situades en l'actual paratge del Camp de Xelva.

Un poblament que es desenvolupa a partir del segle XI, quan neix un primer nucli musulmà aprofitant el caràcter excel·lent d'un penyal enmig de l'horta. Sobre aquesta roca calcària es va construir la fortalesa i al costat d'aquesta es va desenvolupar el primitiu nucli urbà, que va rebre el nom de Benacacira, i que estava circumscrit per una muralla amb quatre portes de la qual subsisteix una, la de Sant Cristòfor (ARV, 1420).

Amb la conquesta cristiana la documentació és més abundant. La informació aportada és aquest període és rellevant, perquè es veu com hi ha una continuació en el model viari, encara que a poc a poc perd importància respecte al camí de la lessa (Camí ral d'Aragó).

El Camí ral d'Alpont continua sent de vital importància per al regne de València, perquè connecta València amb Albarrasí, Terol i Saragossa. Trobem la concessió de privilegis com ara la creació de nous forns i molins o la realització d'un mercat de caràcter setmanal (cada dimarts) i la d'una fira anual, o l'obertura de diverses taules de carnisseria. Tot això demostra un augment de la població de la zona que es mantindrà fins a finals del segle XV (ARV, 1320a, b).

Finalment, l'aparició del pla de 1729 de Camelberg ens aporta una idea més clara de la xarxa viària de l'antiga Bailia d'Alpont i de la seua datació, encara que el que també és notori és el traçat d'aquests camins i fent-se una distinció entre camins principals i secundaris, tot això reflectit en diferents documents que hem pogut recopilar i estudiar.

BIBLIOGRAFIA CITADA.

- Cruselles, E., 1989. El Mestre Racional: funció política i desenvolupament administratiu de l'ofici públic en el segle XV. València.
- Herrero, V. (1993). La vila d'Alpont (aportació al coneixement d'un poble amb història). Sogorb.
- Hinojosa, J. (2002). Diccionari d'història medieval del Regne de València, Biblioteca Valenciana, València.
- Tendre Richart, J. (2017). Alpont, camins rals en el segle XV, a partir de l'arqueologia espacial. Tesi Doctoral inèdita. Universitat de València.

L'any 1258, estant a Toledo el rei En Jaume I i el seu gendre el rei En Alfons X el Savi, rei de Castella, al costat de les seues respectives famílies, van assistir en la majestuosa catedral per a la celebració de la primera missa com a arquebisbe de Toledo de En Sancho, fill de En Jaume I i la reina Violante de Hongria. En arribar el moment de donar la comunió, En Sancho la hi ofereix primer al seu pare. Tot aquest esdeveniment real, viscut i ratificat per la seua santedat el Papa Clement V, conclou en la cerimònia en la Catedral.

Totes dues famílies i les seues comitives decideixen gaudir juntes de les festivitats nadalenques en els dies següents. Passats aquests dies festius, es van desplaçar a la població de Uclés, on en Alfons X el Savi i la seua esposa Donya Violante de aragón es dirigeixen cap al centre de Castella. Per part seua, Don Jaume I es dirigeix cap a la població de Santa Cruz de Moya, a la província de Conca, i segueixen cap a Ademús, ja en el regne de València.

Continuen la ruta i passen pel lateral del poble d'Aras de los Olmos en direcció a la Vila d'Alpont, que visiten el 14 de gener de 1269. A la Torre de la Alhama, el rei signa concessions i el primer document ("dàtum in Alpont VIII Calendes Februarii Anno Domini MCCLX vuité") abans de descendir.

Una vegada a baix, es van acostar a la plaça de l'església, on més endavant se celebrarien actes religiosos a partir de 1376 quan l'església va anar inaugurada. La gent acull al Rei amb goig, parlant-li en persona i acompanyen pel seu seguici. També té l'oportunitat d'admirar el Castell pròxim com a fortalesa. Després van continuar cap a la següent població, Xelva, i finalment arriben al seu destí València.

El dia 26 de juliol de l'any 1276 mor el Rei Jaume I. Ratificat pel seu metge Judio AZACH. El seu fill major l'infant Pere s'interessa pels físics que embalsamen el cadàver del seu pare en els cellers del Alcàcer de València. (Avui Reial Monestir de la Santíssima Trinidad) Cantonada esquerra del carrer Alboràia per a portar-ho a la Catedral.

La comitiva Real ja està preparada. Surten diversos grups de soldats que custodien ja tots dos costats del pont de ALWARRAQ (avui de la Trinitat). La comitiva l'obre un cavaller que porta el senyal del Rei d'Aragó. Estendard de quatre barres vermelles sobre fons groc i la seua llança espasa. Després desfilen deu Genets sobre els Cavalls amb la Cua Tallada, Màxima Mostra de Duel de llavors, i el taüt amb el cadàver de Sr. Jaime I. Van els seus fills i alts eclesiàstics, Nobles i Cortesans i ja arriben a la Catedral on espera el Bisbe de València.

Fonts:

En José Luis Corral, autor del llibre *El Conqueridor* premi de les lletres aragoneses l'any 2017 i Catedràtic d'Història Medieval. Va néixer el 13 de juliol de 1957 en la població de Daroca, província de Saragossa.

En Joaquim Miret i Sans, historiador i acadèmic espanyol, amb especial atenció als fets del segle XIII. Va néixer el 17 d'abril de 1858 i va morir el 30 de desembre de 1919 a Barcelona.

Vers sobre un camí...

D'Alpont principal.

De tot el seu acabe,

famós per especial!

“Camí de La Verge”

Camí amb història..

Anys ja amb el seu origen,

i contagiats de “Glòria”.

Senders abans que camí

Amb estretors i pedres...

Després cada vegada amb més encert,

li afegim unes altres creïxes.

Per la nostra Consolació

Va prendre el nom el camí

Alpont amb la seua devoció,

li va concedir tal destí...

Amb bonic recorregut.

L'entorn el decora el clima

Anys amb bell colorit,

i altres abraçats per sequeres.

Recorregut amb principi i final

En totes dues direccions.

Res d'accidental!

Alleujant així les processons

De La Vila a Corcolilla.
Quan ho hem caminat!
De Corcolilla a la Vila.
Quan ens ha il·lusionat!

I a aquests peus descalços,
els acaricia les seues plantes!
Amb suaus abraçades,
abrigallats per toves mantes.

Li he passejat caminant...
A la gropa amb el meu “Bai”!
En el carro amb el tendal,
i en vares, el meu bon “Chaparro”.

Per la seua Fe, així ho senten...
Promeses que van fer trepitjar-li
Així, el trajecte resisteixen,
i fins fins i tot al seu sòl besar-li

Camí que enalteixen i concedeixen,
trajectòria d'un pelegrinatge,
que fidels, després de tres anys decideixen,
per tradició passar-li en homenatge.

Diego.
Febrer 2024.

PREMI MIGUEL HERNÁNDEZEN LES FESTES PATRONALS D'ÉNGUERA. ANY 1992

Fa ja molt temps,
 però va ser molt graciós,
 recorde aquells dies
 d'un estiu preciós.
 Jo estava distreta
 cosint en un ribàs;
 els meus petits jugaven
 rient, esvalotant...
 De sobte vaig alçar la vista
 sorprenent-me alguna cosa,
 no vaig advertir la seua
 arribada
 absorta en el meu treball,
 però, sense dir res,
 mirant-nos a tots
 un noi molt seriós
 era allí plantat.
 Un maco rapazuelo,
 de vuit o nou anys,
 torrat pel sol,
 recolzat en un pal,
 amb els ulls molt negres
 i les dents molt blanques
 cabells sense pentinar
 i molt rullats.
 Anava gairebé descalç
 i els seus vells calçons
 (segur que heretats)
 molt plens de pedaços
 i escurçats
 se sostenien gràcies a un
 tirant
 que li creuava el pit
 d'un a l'altre costat
 Volent ser "valent"
 en tota la seua actitud,
 era el clàssic nen,
 tímid però agosarat,
 que desafia una mica...
 que vol ser "llançat"
 i que està... Una mica segur
 però no massa.
 Vam veure algunes cabres
 pasturant en entorn

i llavors vam comprendre
 que el noi era el pastor
 "Hola!", vaig somriure jo
 per suavitzar l'escena.
 "Hola"!, em va contestar
 sense que a penes se
 sentís.
 Va escopir una palleta
 que venia rumiant
 i va dir amb accent
 solemne i reposat:
 "La terra és de l meu agüelo
 i jo cuide les seues cabres...
 "Si vols marxem
 per a no molestar-les..."
 (tratè de conciliar)."
 No, el mateix dona ja...
 Podeu quedar-vos"
 va transigir en actitud
 d'"amo".
 "Doncs moltes gràcies,
 home.
 Digues-me. Com et dius"?"
 Jo em dic Grabiél
 i la meua germana Mariana".
 Els meus fills intervenen,
 que en aquesta bella edat,
 destorben les esperes
 i és ràpida l'amistat.
 Gabriel, veuen amb
 nosaltres
 queda't i no te'n vages,
 juguem a pilota
 mentre mengen les teues
 cabres:
 "Jo em dic Grabiél...!
 ... Bo, jugaré una mica...
 (les haig de cuidar)
 i haig d'arribar a casa aviat".
 Juguen junts i alegres,
 però ell sempre s'esforça
 a demostrar que tot és seu,
 que és l'"amo" de la rica
 terra.

Amb agudes xiulades
 i alegres piruetes
 sembla ser l'ànima
 de tota aquella festa.
 Els meus fills ho contempla
 amb ulls sorpresos
 i ell, sempre indiferent
 gairebé vol ignorar-los.
 Jo ric d'amagat
 (no es vaja a ofendre)
 torne cap enrere el rostre
 més sense aconseguir el
 meu riure contenir.
 Quina bonica amistat
 en poc temps!
 Ja cada matí
 anem plegats a l'hort
 en perfecta harmonia
 les cabres, el pastor,
 els nens...jo...
 i un gosset chiquitín i
 juganer.
 "Hola Grabiél...!"
 Jo em dic Grabiél...
 però...no importa
 mai l'aprendreu, ho sé".
 Un dia, amb temor
 va posar unes manzanitas al
 meu costat
 altre, un ram de flors
 dels verds camps,
 i un altre dia,
 esquivant la mirada,
 els va dir als meus petits
 que jo "era molt maca".
 Quan va advertir que ells
 m e ho havien comptat
 es va posar acolorit i
 agarrant la seua vara,
 ens va girar l'esquena
 va pujar corrent a la
 muntanya,
 i es va perdre al lluny
 ventant les seues cabres.

PREMI MIGUEL HERNÁNDEZEN LES FESTES PATRONALS D'ÉNGUERA. ANY 1992

Però l'endemà
com cada dia,
va continuar tornant al camp
amb les seues vuit cabretes.
Va ser una gran amistat
molt espontània i senzilla
de les quals deixen empremta i
que mai s'obliden.
Resultava xocant
veure'ns tornar a tots
rient en harmonia
i amb fam de llops...
En passar saludaven
amb aquesta simpatia inigualable
i que només trobem
en els mitjans rurals:
"Adéu, Gabriel...
i la bona companyia...!"
T'han donat molt a fer
aquestes entremaliades cabres?
El dia que ens en vam anar,
al costat de la carretera
ens dona l'últim adeu
amb la seua arrogància tendra...
Ja no hem tornat a veure-li Què
haurà estat d'ell?
Ara que els meus
hijossaben dir Grabiell!

Si jo pogués desfer el caminat
sepultar els errors permesos
amansir els frenètics batecs
del meu boig cor, enamorat.

Enterrar molt profund el meu
passat
finir un a un els meus sentits,
fer callar els laments i rugits
del volcà del meu amor
desenfrenat.

Res em queda, ni cap il·lusió
ni amors a baratar puguen a mi
sinó,
ni miracle que canvie la meua
fortuna.

Escrit està el meu tràgic destí,
se'n van anar els meus amants
una a una,
ai!, la meua vida va ser un dolç
desficaci.

AMOR O DESVARI?

Si pogueren, Senyor, els meus
ulls veure't...
jo pressent que estàs al costat
del meu costat,
esperant amb zel esperançat
l'instant que arribe a conèixer-te.

Anheles alliberar-me de la mort
i tenaç en el teu amor
apassionat,
em murmures en to apassionat
la teua dolça obstinació per
baratar la meua sort.

Porfídies perquè escolte la crida
per qui va morir pel meu
crucificat
amb el front d'espines
coronades.

I estant tu em
diuen sepultat,
per salvar la meua pobra vida
extraviada
d'entre els morts has ressuscitat.

ORACIÓ.

Déu et Salvi, mare meua!
Senyora de terra i cel,
de pecadors consol,
de l'església llum i guia.
Oh!, dolça Mare de Déu
busque en tu la meua salvació,
implorant compassió
al teu amor sempre dolcíssim,
maternal i clementíssim,
Reina del meu cor!

Us convidem a gaudir de l'experiència compartint el temps en companyia, caminant, parlant i aprenent a valorar el nostre entorn. És, sens dubte, la nostra interessant proposta per a aquesta temporada.

Assistència: Socis, simpatitzants i públic en general majors de setze anys. Menors acompanyats. Activitat gratuïta. Sortida des dels llocs i hora indicats (més 5 min. de cortesia). Equip bàsic: Calçat i roba còmoda (esportiva). Gorra o barret, protecció solar i llanterna. Entrepà i aigua. Important: Seguir les indicacions del guia.

L'Associació es reserva el dret d'anul·lació o modificació de les rutes.

- Ruta 1: La Falç Etnobotànica.
- Diumenge 28/04/24.
- 09:30 h La Puríssima.
- Distància: 2 km.
- Dificultat: Mig Alt.
- Guia: Aurelio Peña.
- Ruta 2: Arquela Etnobotànica.
- Dissabte 25/05/24.
- 09:00 h Font Arquela.
- Distància: 3Km.
- Dificultat: Fàcil
- Guia: Aurelio Peña.
- Ruta 3: Coves de l'Aigua Etnobotànica.
- Dissabte 08/06/24.
- 09:30 h Font de la Cuevarruz.
- Distància: 5 km.
- Dificultat: Mig Baix.
- Guia: Aurelio Peña.
- Ruta 4: Punt Geodèsic del Cabezo. Circular.
- Divendres 02/08/24.
- 07:30 h La Vila. Front bar Victòria.
- Distància: 7 km .
- Dificultat: Alt/Extrem.
- Guia: Javi.
- Ruta 5: Els Gamellones.
- Dijous 06/08/24.
- 08:30 h La Vila. Front Bar Victòria.
- Dificultat: Mig/Alt.
- Guia: Javi.
- Ruta 6: Els Horts de la Vila.
- Dimarts 13/08/24.
- 8:30 h La Puríssima.
- Distància: 2 Km.
- Dificultat: Fàcil
- Guia: Emiliana.
- Ruta 7: El Barajuelo.
- Dijous 20/08/24.
- 08:00 h Font de Sant Roque. Baldovar.
- Distància: 9 Km.
- Guia: Álvaro.

